

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Disputatio I. De natura, & essentia iuramenti, & vitiis contrariis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

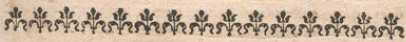

OPVS MORALE
DE VIRTVTIBVS,
ET VITIIS CONTRARIIS,
TERTIA PARS.

De virtute Religionis, eique annexis.

TRACTATUS XIV.
DE VIRTUTE RELIGIONIS,
Qui est de Iuramento.

IVRAMENTVM intet externos actus Religionis enumeratur; quia est honesta cum Deo locutio, illiusque diuini testimonij imploratio. Quadruplici disputatione hunc Tractatum absolvemus. Prima explicabit naturam, & essentiam Iuramenti, & vitia contraria. Secunda obligationem Iuramenti, & confirmationem eius in contractibus, aliisque actibus humanis. Tertia eius relaxationem, irrationem & dispensationem continebit. Quarta ager de adiuratione.

DISPUTATIO I.

De natura & essentia Iuramenti & vitiis contrariis.

PUNCTVM I.

Quid sit iuramentum; ubi expenditur latè eius diffinitio.

SVMMARIVM.

- 1 Vnde Iuramentum dicitur.
  - 2 Definitur Iuramentum.
  - 3 Qualiter sit invocatio diuini numinis, non enunciatio.
  - 4 Proponitur obiectio ex invocatione falsorum Deorum, & sit illi satis.
  - 5 Qualiter invocatio creaturarum iuramentum continet.
  - 6 Explicatur textus in cap. Et si Christus, de iureiurando.
  - 7 Expenduntur verba quae Iuramentum continent. Et quae non.
  - 8 Examinatur qualiter possit esse voluntas invocandi Deum in testem, cum falsum iuratur.
  - 9 Comparatione Dei solo actu voluntatis, & intellectus invocari Deum in testem potest.
- Feid. dg Castro Sum. Mor. Pars III.

10 Finis iuramenti est fidem facere, vel promissionem firmare.
11 Proponitur quaedam obiectio & fit illi satis.

Iuramenti Ethymologiam spectemus; à iure dicitur, quia tanquam ius habendum est. Passim in Scriptura, & apud Iuristas, Theologos, Latinosque auctores iurandum appellatur; eo quod veritas iuramento firmata ita firma consistere debet, quasi si iure ipso firmaretur. Vocatur item Sacramentum quatenus est signum diuini testimonij, quod in Iuramento adducitur iuxta caput. *Qui Sacramento 22. q. 4. c. Non est, c. Non peierabis eadem causa, & q. & Authentica Sacramenta puberum, C. si aduersus venditionem.*

2. Iuramentum definitur; ut sit invocatio diuini numinis, ad fidem faciendam vel promissionem firmandam. Sic D. Thom. ab omnibus recept. 22. q. 89. a. 1. *Invocatio ponitur loco generis; quia etiam per orationem Deus invocatur. Ad fidem faciendam, vel promissionem firmandam ponitur loco differentiae.* Nam oratio esto inuocet Deum; non illum inuocat, ut dictis orantis fidem faciat; sed potius ut eius postulata concedat. Valen. 22. disp. 6. q. 7. punct. 1. in fine. Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 1. n. 1. Bonac. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 1. in principio.

3. Dicitur invocatio non enunciatio; nam enunciare Deum testem esse omnium, non est iuratio, sed quaedam euidens propositio, ad fidem vel scientiam naturalem pertinens. Est invocatio diuini numinis. Quia cum solus Deus sit, qui nec fallere; nec falli potest; solus ipse in Iuramento inuocatur, ut fidem faciat, vel promissum infallibiliter firmet, & securum omnino reddat eum, cui iuratur de veritate.

4. Dices, Ethnici falsos Deos inuocant, ut eorum dictis auctoritatem praestent. Ergo Iuramentum non est sola veri Dei invocatio. Et confirmatur, ex textu in c. *Mouet 10. 22. quae 1. ubi Augustinus affirmat, violantem Iuramentum fa-*

A GUM

Quod per falsos Deos petiturum esse, & grauitur peccare.

Respondeo, inuocationem falorum Deorum non esse verè & propriè Iuramentum; sed in Ethnicorum existimatione; existimant enim diuino testimonio veritatem confirmare, cum tamen non confirment. Quod satis est, vt perituri censentur, & grauitur peccent, si Iuramentum violant; sicuti grauitur peccat violans præceptum, & votum quod credit habere; cum tamen non habeat. Et sic est explicandus, textus in dicto cap. Nouer. & textus in cap. Ecco, 22. q. 3. casu quo lapis ille, per quem ibi iuratur idolum sit.

Sed vigebis, si falorum Deorum inuocatio verum Iuramentum non est, nullam ex religione obligationem habeas illud obseruandi. Consequens autem videtur falsum; quia hæc via tollitur humana communicatio, & contrarium fiti-
tas.

Respondeo; verum esse tale Iuramentum nullam contra-
ctibus firmitatem concedere. Quod enim nihil est, nec pro-
prietatem, nec qualitatem habere potest. Vnde si ex se irriti
sunt, & nulli ex vi talis Iuramenti; etiam nullam fiti-
ritatem non possunt. Quapropter, si Ethnicus suum errorem cognos-
ceret, illo Iuramento, quatenus tale est, non tenebitur; & à
fortiori non tenebitur Christianus sic iurans. Non enim ex vir-
tute religionis teneri potest Iuramento. Quod neque est Iu-
ramentum, sed potius verò Iuramento illiusque cultui, & re-
ligioni contrarium. Tenebitur tamen stare promissis ex fide-
litate; quia hæc suam non amittit firmitatem ob Iuramentum
obiectum. Sic Suarez, tom. 2. d. religione tract. 4. lib. 2. de Iuram.
cap. 5. n. 7. Molina tom. 3. de Iustitia 1. p. disp. 579. n. 13. Sanch.
aliis relatis lib. 3. in Decalog. c. 2. n. 5. Lessius lib. 2. de Iustitia
c. 42. n. 5. Bonacin. tom. 2. disp. 4. q. 1. n. 2.

Quod si quætas; an iurans per falsos Deos peccatum com-
mittat? Respondeo per se grauisimum committere, si serio
iuret. Si quidem honorem proprium Dei demeritis, vel re-
bus insensibilibus defert. Sic omnes Doctores. Dixi, si serio
iuret, nam si ioco, & absque animo iurandi, verba Iuramenti
per falsos Deos proferat, idque audientibus constet, non vide-
bitur graue peccatum esse; quia est irrisoria locutio; tamen ab
ea abstinendum. Bonacin. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 1. n. 2.

Obiicies secundò; sæpe Iuramentum fit per creaturas
tam insensibiles quam rationales; iurans inquam per cælum,
per terram, per solem, & lunam, per sanctos in cælo regnan-
tes, per Sacramenta Ecclesiæ, & eius Sacramentum, & similia.
Ergo Iuramentum non est solum Dei inuocatio. Deinde in
cap. Et si Christus de iurando, dicitur nunquam Deum
per Creatorem prohibuisse iurare, sed per creaturam, ne
inquit textus per huiusmodi Iuramentum transferretur ad
creaturam honorificentia Creatoris. Supponitur ergo dare
posse Iuramentum inuocando creaturam absque inuocatione
Creatoris.

Respondeo dupliciter Deum inuocari posse, tacite vel ex-
presse; expresse inuocatur, cum in seipso inuocatur, vt si di-
cas iuro Deum, restis mihi Deus. Tacite inuocatur cum
non in se, sed in alio inuocatur, & in exemplis relatis con-
tingit, cum iuras per cælum, terram, aliæque insensibilia in tes-
tes; quia ea, quæ cognitione carent, testes esse non possunt;
sed inuocas Deum ad quem ipsa referuntur, quique in ipsis
splendet? Sed nunquid quoties iuras per creaturas censetur per
Deum iurare? Respondeo censeri; si creaturæ sint, in quibus
specialiter diuina bonitas, potentia, misericordia, aliudve di-
uinum attributum splendet; secus verò si creaturæ sint ita vi-
les, & abiectæ, vt earum inuocatio, potius ludibrium, &
iocus censetur, quam seria diuini numinis inuocatio, vt si
diceres iuro per hanc vestem, per meam barbam, per capillos,
per muscas, lac, quod fuxi. Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 2.
num. 10. & 35. Quæ autem creaturæ sint, in quibus Deus cen-
setur specialiter elucere, quarumque inuocatio contineat, vel
non contineat diuini numinis inuocationem; ex vsu, & con-
suetudine determinandum est. Quia alia via explicari satis non
potest; aliquibus tamen exemplis postea subiiciendis mani-
festabitur.

At debes aduertere aliquando te posse creaturas inuocare
in testes secundum earum scientiam, & dignitatem, & non
quatenus ad Deum referuntur; quod solum habet locum in
creaturis rationalibus veritatem cognoscentibus, v.g. in An-
gelis & sanctis in cælo regnantibus, quia ipsi soli testes esse
possunt; sed nullatenus inuocatur, vt testes, in fallibiles. Quia
eius blasphemum; cum nulli creaturæ infallibilitas conuenire
possit, eaque de causa earum inuocatio secundum hanc con-
siderationem Iuramentum non est, sed quedam humanæ, vel
Angelicæ testificationis imploratio & honoratio. Sic Suarez
tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. de Iuram. c. 13. n. 23. Sanch. lib. 3.
in Decal. c. 2. n. 5. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 13. q. 1. Clausis Re-
gia lib. 5. c. 1. Bonac. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 1. d. n. 3.

Hinc respondemus ad cap. Et si Christus. Prohibuit nam-
que Christus Dominus specialiter Iudæis Iuramentum per
creaturas, non quia per ipsas, vt ad Deum relatas verè iurari
non possit; siquidem eius honestas iure Canonico, & Ciuili

probatæ est, c. qui peierat. 22. p. 5. & l. qui per salutem de
iuro iurando. Sed ob periculum, quod Iudæi illo tempore
habeant sustendi in illis, & eas tanquam testes infallibiles ad-
ducendi. Nam vt ait D. Hieronym. c. 5. Math. Iudæi iurantes
per creaturas honore & obsequio diuino illas venerabunt.
Eaque de causa in cap. Clericum 22. quæst. 1. dicitur clericum
acerrimè esse obiuigandum si per creaturas iuret, & si in viro
perstiterit esse excommunicandum. Nullo tamen modo ex illo
cap. est Christus, colligitur Iuramentum esse posse absque
inuocatione diuini numinis; imò potius in eo affirmatur iu-
rantes per cælum, per terram, per templum & per proprium
caput, iurare per Deum, cum cælum dicatur thronus Dei, &
terra scabellum pedum eius.

Adde specialiter prohibuisse Christum Iudæis, iurare per
creaturas, & non per creatorem. Quia putabant Iudæi Iu-
ramentum factum per creaturas, quæ eorum commodis non
seruiebant nullius esse considerationis; neque obinde esse
obligatos, vt constat ex Math. 23. à quo errore intendit eos
Christus liberare, & idem inendit Innocentius tertius in d.
cap. est Christus dicens, & quamuis non fit per creaturam
iurandum; si tamen iuret per creaturam secundum est Iu-
ramentum; dummodo sit licitum quod iuratur. Quia teste
veritate qui iurat in Cælo, iurat in throno Dei, & in eo
qui sedet super eum. Fir ergo quodcumque Iuramentum
inuocationem diuini testimonij tacite, vel expresse continere
debet.

Sed vt clarius doctrina innoscat, expendamus formulas
Iuramenti, quæ communiter circumferuntur, ex illisque cog-
nosces, quando Deus in testem inuocatur. Verba enim
illa, iuro per Deum, restis mihi Deus, restis inuocatur
Deum viuum. Clarum est Iuramentum continere. Idem est
de his Vose Deo, vel ego tibi Deo promitto. Hæc sunt
promissa a Deo, nam licet votum significet, si in rigore
sumatur; at attenta consuetudine Iuramentum sonat. Et
idem est de illis. Sicut credo in Deum ita est. Ex communi
vsu fides Dei, vel potius Deus vt in fide splendet in testem
adducitur. Et à fortiori, si dicas per fidem Christi, per filium
Dei. Simile iudicium faciendum secundum est de his, per
meam animam, per meam vitam, per salutem meam, vel
alterius, per cælum, per templum Dei, per habitum D.
Petri, S. Francisci per ordines sacros, per Sacramenta. Quia
in iis omnibus Deus specialiter luere & inuocari communis
vsus testatur. Ad idem est si dicas, sic Deus me adiuret, mor-
tari statim; Damon me arripit si ita non est; hic loquendi
modus hunc sensum facit, si mea dicta vera non sint Deus,
quem in testem inuoco nec me in vita conseruet, nec me ad-
iuuet, sed potius mori faciat æreticis cruciatibus addicat.
Hæc enim omnia vt testatur communiter Doctores, Iu-
ramenta sunt, & cum illa profert, iurare censetur.

Alia contra sunt verba quæ ex communi modo loquendi
accepta non continent diuini testimonij inuocationem; ac pro-
inde nec sunt Iuramenta vt si diceres, Per fidem meam, in fide
boni viri in bona fide iurata, in fide Christiani, religiosi, Sa-
cerdotis; Hæc enim omnia hunc sensum faciunt iura si-
dem, quæ adhibenda est homini probo, Religioso, Sacerdo-
ti, hoc ita est; idem est, si dicas, in mea conscientia, seu per
meam conscientiam; denoras enim te loqui iuxta id quod licet,
& cognosces, imò si absolute profertes. Iuro, & ibi fuit
absque diuini nominis inuocatione non censetur iurare; si-
quidem depressio linguæ, & ultra non progressio clare indi-
cat te noluisse nomen Domini inuocare, ipsaque in testem
adducere. Sic Suarez, tr. 3. de Relig. lib. 1. de iuram. cap. 13. n. 4.
Sanchez in Decal. lib. 8. cap. 2. n. 5. Bonacin. tom. 2. disp. 4. q. 1.
punct. 1. in fine. Quod tamen intelligendum est nisi ex adiu-
ctis aliud obligatur. Nam si interrogatus de veritate sub iu-
rando, Responderes iuro ita esse, vel iuro in forma iuro sine
dubio esset Iuramentum; quia tunc verbum Iuro, cuius esset de-
terminatum, Sanch. & Suarez, supra. Hinc à fortiori constat non
esse Iuramentum si verbo Iuro addatur aliquid distans à sua
rigorosa significatione vt, Iuro a tal, iuro a dicit, iuro a mi-
iuro a quoniam scy, sic supradicti Doctores, Sanchez n. 39. Bonac.
p. 1. n. 7. Idem est, si diceres absque necessitate iuro per vitam de
quanto pueo iurare, nam cum per nihil iurare possis absque
necessitate per nihil censetur iurare. Aliàs si in illis verbis Iu-
ramentum contentum esset, blasphemè iurares illa verba iur-
ans, nam æquiualerent his, iuro per vitam de Deo. Quia per
nihil aliud iurare potes; sic Sanchez, cap. 2. num. 23. Ad idem est
si dicas iuro per ista crux, non signata cruce; ex eo enim quod
crucem non signas reputaris intentionem non habere iurandi.
Sanchez n. 27.

Alia item sunt verba indifferentia, quæ aliquando Iu-
ramentum continent; aliquando non; quod ex intentione pro-
ferentis, & modo quo profertur, pendet. Hæc sunt si dicas,
coram Deo ita est; Deus scit; & videt hoc ita esse, Deum mi-
hi restis est. Si enim ea profertis inuocatiue, sine dubio sunt
Iuramenta. At si ea profertis enuntiativè, enuntians Deum
scire, cognoscere, & esse testem illius rei, ac in eius præsentia
fieri.

fieri, nullo modo sunt Iuramenta. Emanuel Saa. *verbo iuramentum, num. 1.* Suarez *tom. 2. de Religione tractat. 4. lib. 1. de iuramento, c. 13. num. 18.* Sanch. *alio relatis lib. 3. in Decalog. cap. 2. n. 10.* Bonacina *tom. 2. disput. 4. quest. 1. punct. 1. num. 2.* eandem aequivoocationem sentit Petrus de Ledefm. *tom. 2. sum. tract. 11. cap. 2. dubio 1.* & ex parte confentit Suarez *lib. 1. de iuramento, cap. 13. n. 8.* purificari illa verba, *vinum Deus, Deus est veritas: quod hoc ita fit;* si enim ea solum enuntiativè proferret affirmando Deum, qui est vivens, & summa veritas scire illud esse verum non iurares; secus si Deum in testem invocares, Sed quia ex frequenti usu & consuetudine, vt Iuramenta vsurpantur, ea de causa reliqui omnes Doctores ea enumerant inter verba quæ certam divini testimonij invocationem continent. Sylvest. *verbo iuramentum 1. quest. 1.* Azor. *1. part. lib. 11. cap. 13. quest. 1.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 2. n. 1.* Item illa verba, *interficiar, si hoc ita non est,* Hispanè: *Que me maten si esto no es assi,* Iuramentum continent si per modum execrationis dicantur. Quia hæc via imprecari tibi malum, sicuti si diceret *Deus me interficiat, mori faciat, si falsum dico,* secus verum si solum sponsonem, & quasi pœnæ infligende obligationem continent. Faciunt enim hunc sensum, mori me offero & dedico, si verum non sit. Et ita communiter vsurpantur hæc verba, testatur Sanch. *d. cap. 2. n. 24.* Idem est de illis verbis *habear vt infidelis, mentax, hæreticus, si hoc falsum sit.* Solum enim te male opinionis subiciis, non autem Deum in testem invocas, Sanch. *n. 4.* Item illa verba, *tanros Angelos vengam por mi alma como vos ducaos teneys,* & illa, *major memè guarde Dios, y mas bien me haga, y mas ventura tenga, que esto es assi.* Regi aliquando continet execrationem contumaciam possunt; regulariter tamen & frequenter illam non continent, sed solum enuntiativè proferuntur petendo à Deo Angelorum receptionem & specialem Dei custodiam Sanchez *d. lib. 3. cap. 2. num. 39. & 40.*

Maiore difficultate continent illa verba quibus veritati divinæ humanam comparas, vt si dicas, *Hoc est verum, sicut verum est Evangelium.* Si enim veritatem divinam, vel potius Deum in ea te lucentem in reificationem veritatis humanæ adducas, clarum est esse Iuramentum: At si solum hæc enuntiando proferas, vt (communiter profertur) affirmando inquam veritatem humanam instar esse divinæ veritatis; etque aliquoties assimilatis, nequaquam iurare censeris, debes tamen omnino ab iis locutionibus abstinere i eo quod plures Doctores censent, vt videre est apud Sanch. *lib. 2. in Decalog. capite 23. num. 13.* blasphema esse. Cum autem tædio affectus dicis, *Por Dios que es bueno offo, que es regia cosa,* affirmat Sanchez alio relatis *lib. 3. in Decalog. dicto cap. 2. n. 13. fine.* Regulariter Iuramentum non esse, quia non ex animo adducendi Deum in testem, proferuntur; sed ex animo ostendendi tædium. Clarius est de illis, *cuerpo de Dios con tal ombre* Quia nihil affirmant sed animum iram denotant. Sanchez *num. 14.* imò probabile est, blasphema non esse, quando in hoc sensu proferuntur. Quia licet nomen Dei irreverenter nominetur; non tamen intendis ei contumeliam inferre, neque in modo nominandi aliquid falsum aut contumeliosum de illo profertis.

Ex his omnibus constat invocationem divini testimonij conuocare necessariò voluntatem liberam, non solum proferendi verba, quæ ex communi usu tanquam Iuramenta vsurpantur; sed etiam invocandi per illa diuinum testimonium. Quia sine hac voluntate non est vera invocatio, sed invocatio fictio & simulatio: sicut non est verum votum, quod sine animo vouendi fit, nec verum Sacramentum, quod sine intentione præstatur. Sic Valent. *22. disput. 6. questione 7. punct. 1.* Suarez *tom. 2. de Religione tractat. 4. libro 1. de iuramento cap. 1. n. 8.*

Sed non caret difficultate qualiter hanc voluntatem habere potes cum falsum iuras. Non enim potes habere voluntatem, vt Deus tuam falsitatem testetur; siquidem cognoscis clarè & manifestè hanc reificationem divinæ veritati repugnare, & de obiecto impossibili voluntas haberi non potest. Item quam securitatem homines habebunt in Iuramentis, si eorum essentia pender ab intentione secreta iurantis: Facile enim deludi possunt, existimantes verba esse Iuramenta, cum tamen non sint ob defectum intentionis.

Verum hæc leuia sunt, & insufficientia ad resolutionem communem & certam infirmam. Fateor inquam te non posse habere voluntatem absolutam, vt Deus falsum testetur, at potes eam voluntatem habere quatenus est ex parte tua; & in hoc consistit perijurij grauissima malitia. Minus vrget secundum. Nam esto hominibus secreta intentio iurantis cognita non sitset tamen omnibus notum quemlibet iuramentum obligationem habere iurandi verè, & absque vlla fictione; & hoc sufficit ad securitatem, sicuti licet veritatem, vel falsitatem rei iurata: homines non cognoscant, quia tamen cognoscunt obligationem, quam habet iurans verum iurandi? ea de causa Iuramentum exposulant, vt de veritate iurata securi sint.

Deinde hæc invocatio diuini testimonij, si comparatione Ferd. de Castro *Sum. Mor. Pars. 1. 11.*

Dei fiat nec verbis, nec aliis signis exterioribus indiget, sed solum actu intellectus & voluntatis complectur, vt bene dicit Suarez *tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 2. de Iurament. c. 1. n. 4. & 5.* At si hominibus faciendū est, verbis, aliisque signis exprimi debet. Sic Couart. *cap. Quamuis pactum de pactu. i. initio n. 4.* Azor. *tom. 1. lib. 1. c. 2. q. 4. Suarez. lib. 1. de iurament. c. 11. n. 4. & sequent.* Sanch. *lib. 3. in decal. c. 1. n. 2. & cap. 2. n. 2.* Dixi signis, quia sæpe solis tactis Euangelis vel cruce Iuramentum præstatur absque vlla verborum expressione. Et idem est, cum scriptura subicitur, in qua Iuramentum continetur. His enim signis atque ac verbis exprimitur invocatio diuini nominis. Sanchez alio relatis *d. cap. 2. n. 21.*

Addit præterea in definitione Iuramenti, *vt si ad fidem faciendam vel promissionem firmendam.* Hic enim est finis iurandi, iuxta Paulum ad Hebræos 6. Vbi iuramentum esse dicit finem omnis controuersæ. Quia veritas per ipsum manifestatur, & confirmatur. Idem traditur, *lib. 1. ff. de iureiurando.* At debes aduertere te non vocare Deum, vt tuis dictis testimonium præbeat, & auctoritatem præstet statim. Hoc enim esset tentare Deum petendo miraculum, vel insolitum opus absque sufficienti causa; neque etiam Deum vocas vt post hanc vitam tuorum dictorum testis sit, quia hæc peticio esset vana, & inutilis ad faciendam fidem, cum omnibus notum sit illo tempore, Deum illuminaturum abscondita tenebrarum, & manifestaturum consilia cordium, iuxta Paulum 1. ad Corinth. 4. Sed vocas Deum vt tuis dictis testimonium præbeat, quando id sibi placuerit, sive in hac vita, sive in futura, siue statim, siue post longum tempus. Sic Valent. *22. disp. 6. quest. 7. punct. 3.* Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 1. n. 1.*

Solum obijci potest videri inordinatum, rem superioris ordinis & omnino sacram, qualis est iuramentum ad temporalem & inferiorem qualis est veritatis manifestatio, & confirmatio ordinari, vt ad finem proximum & immediatum.

Sed hæc obiectio nullius est considerationis; siquidem votis, processionibus, & orationibus vimur ad temporalia commoda consequenda, est tamen quadam differentia inter hæc & Iuramentum. Nam oratio, votum, sacrificium, & alia huiusmodi absque necessitate exercentur, solum propter honorem Dei, eaque de causa non possunt ad commoda temporalia tanquam ad finem immediatum, & proximum ordinari, sed tanquam ad effectum, seu finem secundariò intentum. Non enim ex sacrificio, & ex oratione licitum est lucra temporalia primo quærere, sed secundariò, quia ad cultum Dei primo & per se sunt instituta. At Iuramentum exerceri non potest (vt dicemus) absque aliqua necessitate morali confirmandæ veritatis, vel firmandæ promissionis; idè in hunc finem est institutum, ac proinde potest primo, & per se spectari, non sistenti ibi, sed in Deum tanquam in vltimum finem omnia referendo, sic D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 1. & 5. Lessius 1. 2. de iust. c. 42. n. 6. Suarez *tom. 3. tract. 4. de Relig. l. 1. de iuram. c. 6. per totum.* Bonac. *tom. 2. disp. 4. q. 1. p. 3. n. 2.* Valent. *22. disp. 6. quest. 7. punct. 3. vers. Respondeo igitur, pag. 1387.*

PUNCTVM II.

Quotuplex sit Iuramentum & de eius differentia.

SVMMARIVM.

- 1 Explicatur multiplex modus iurandi.
- 2 Non differunt supradicta Iuramenta specie in ratione iurandi.
- 3 Ex alio capite differre possunt.
- 4 An in Iuramento execratorio inueniatur duplex malitia, examinatur.
- 5 Ex parte rei iurata est triplex Iuramentum, assertorium, promissorium, comminatorium, & explicantur.
- 6 An Iuramentum annexum promissioni differat ab eo, quod simplici assertioni annectitur, resoluitur non differre.
- 7 An Iuramentum purè assertorium differat essentialiter à promissorio? Videtur probabiliter differre.

Explicata definitione Iuramenti, ad perfectam illius notionem supponendæ sunt communes Iuramenti diuisiones tam ex parte modi iurandi, quam ex parte rei iuratae. Ex parte modi iurandi; diuiditur Iuramentum in Iuramentum solemne, & simplex. Iuramentum solemne vocatur, quod fit cum aliqua notabili circumstantia, tactis Euangelis, ara, cruce. Et simplex, quod omni hac circumstantia caret, & in quo nomen Dei simpliciter inuocatur. Secundò diuiditur Iuramentum in Iuramentum iudiciale & extraiudiciale. Tertio in Iuramentum tacitum & expressum, hoc est per Deum vel per creaturas. Quarto in Iuramentum absolutum vel conditionatum. Quintò & præcipuè, in Iuramentum per simplicem confessionem,

tionem, vel per execrationem. Iuramentum per simplicem contestationem, seu contestatorium est in quo Deus contestatur, & vt testis solum inuocatur, vt cum dicitur, testor Deum, testis sit mihi Deus, iuro Deum, iuro per Euangelia. Iuramentum per execrationem, seu execratorium huic contestatorio Iuramento superaddit imprecationem pœnæ, cui te subiciis si falsum fuerit quod affirmas, vt si diceris. Nec mihi, neque meis cognatis concedat Deus salutem æternam, si hoc ita non est; præstat enim hunc sensum; Deus quem testem inuoco veritatis assertor, me, meosque cognatos salute æterna priuet, si falsum sit, quod affirmo. Qui modus iurandi frequens erat in testamento veteri, illoque fuit vsus Paulus 2. Corinth. 1. testem inuoco Deum in animam meam. Sic explicant hoc Iuramentum execratorium. Cant. 2. 2. q. 89. art. 1. vers. ad id autem. Valen. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 2. ad finem. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. l. 1. de Iurame. 12. n. 8. Sanchez lib. 3. in Decalog. c. 1. n. 5. Bonac. disp. 4. q. 1. punct. 2. in princip.

Hæc omnia Iuramenta in ratione Iuramenti specie non differunt; neque eorum diuersitas est necessariò in confessione manifestanda. Nam cum essentia Iuramenti sita sit in inuocatione diuini testimonij, quod inuocetur hoc vel illo modo, materiale, & per accidens ad rationem Iuramenti. Et licet D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 2. ad 2. D. August. Epistola ad Publicolan quem refert, sentiat Iuramentum expressè inuocando ipsum Deum gratius esse strictiusque obligare, quam Iuramentum tacitum seu per creaturas; non obinde inferret differre specie, neque ita notabiliter aggravare vt in confessione exprimi necessariò debeat. Adde hanc maiorem gravitatem & strictiorem obligationem solum in apparentia & hominum æstimatione esse, non tamen verè & reipsa; siquidem eadem est in omnibus Iuramentis indiuisibilis ratio, nempe diuini testimonij inuocatio. Et ita sustinet Sorus lib. 8. de iustitia quest. 1. ad finem. Couarruias de pactis 1. p. initio num. 3. Cant. 2. 2. q. 89. art. 1. paulò post princip. Azor. tom. 1. lib. 11. institutio moral. cap. 2. q. 7. & sequent. Sayro clauis Regia lib. 5. c. 2. n. 2. Lessius l. 2. de iustitia c. 42. dub. 2. n. 9. & 10. Suar. tom. 2. de Relig. l. 1. de Iurame. 5. n. 13. & c. 9. n. 2. & c. 4. n. 10. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 1. n. 9. Bonacin. disp. 4. q. 1. punct. 2.

Dixi in ratione Iuramenti specie non differre, nec vnum præ alio notabiliter aggravare; vt tacite insinuare, ex alio capite habere posse gravitatem necessariò in confessione manifestandam. Si enim Iuramento blasphemiam adiuncta sit, vt si per pudenda Christi iurares, clarum est te obligatum esse in confessione manifestare, quia Iuramento notam malitiam blasphemiam specie distinctam superaddis; sic Azor. dicto cap. 2. quest. 10. Sanchez cap. 1. num. 9. fine. Idem est si falsum Iuramentum in iudicio proferes legitime interrogatus. Nam et illud Iuramentum non cederet in tertij præiudicium; nihilominus, quia ex virtute obedientiæ, vel iustitiæ legalis obligatus eras veritate manifestare, & occultasti, in superque occultationi Iuramentum addidisti, duplex peccatum vel vnum cum circumstantia specie diuersa commisisti; nempe peccatum inobedientiæ, seu iniustitiæ, & peccatum perijurij. Sic Sanchez loco allegato.

Solum de Iuramento execratorio falso est grauis difficultas: an propter execrationem committas malitiam specie distinctam à Iuramento? Et ratio difficultatis est; quia iurans falso interposita vita propria, vel tuorum parentum, inuocas Deum vt te tuosque parentes vita priuet si fallis in assertione. At talis inuocatio est contra charitatem, vel pietatem. Ergo est malitia distincta necessariò in confessione manifestanda.

Huic difficultati dupliciter respondere possumus. Primò cum Valen. disp. 6. quest. 7. punct. 2. fine, non esse contra charitatem, nec pietatem illam petitionem. Quia petis, quod meritis ob iniuriam illatam; qui enim falso iurat, dignus est qualibet pœna grauissima. Ergo petio pœnæ tibi debita; in satisfactionem iniuriæ diuinæ iustitiæ factæ contra charitatem, aut pietatem esse non potest? Sed obicit Sanchez l. 3. in Decal. c. 1. num. 7. circa finem, peccatori non esse licitum desiderare infernum, etsi Deus ea iusta pœna plectere eum possit. Ergo non erit licitum petere à Deo, vt te tuosque parentes vita priuet, si falsum iuras: Esto iuste ea pœna puniri à Deo possis? At respondere poteris desiderium, & petitionem inferni, alteriue grauis mali esse illicitam; at illud malum petere in satisfactionem iniuriæ diuinæ, & sub ea conditione si diuinæ maiestati sit insignendum placuerit, non videtur illicitum. Iurans autem falso hoc modo imprecatur sibi malum; petit inquam à Deo, vt si falsum sit, quod iurat, Deus pro beneplacito suæ voluntatis iniuriam sibi factam vindicet illa pœna, quam proponit; quare non ex animo damnificandi sibi, vel parentibus malum imprecatur, sed ex animo satisfaciendi diuinæ offensi: Non ergo est contra charitatem vel pietatem.

Secundò respondere possumus cum communi sententia, sic iurantem falso, regulariter non petere ex animo illam vindic-

tam, sed potius, si rogaretur, responderet se contrarium desiderare. Ergo non peccat contra charitatem, vel pietatem grauitate, ac proinde obligatus non est hanc circumstantiam in confessione manifestare, sic Caietan. 2. 2. quest. 89. art. 1. Nauario in summa cap. 12. num. 1. in fine. Petrus sic Ledelm. 2. tom. sum. tract. 1. cap. 1. dub. 3. Sayro in clauis Reg. l. 3. cap. 2. fine. Ex parte Suar. tom. 2. de Relig. l. 1. de Iuram. cap. 12. fine. Sanchez l. 3. in Decal. cap. 1. n. 7. Bonac. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 2. in princ.

Facere hanc solutionem difficilem esse. Non enim satis percipio quomodo possit esse verum Iuramentum execratorium abique petitione voluntaria & vera vindictæ. Nam Iuramentum esse non potest, quin iurans petat quantum in se est, vt Deus sit testis rei iurata. Ergo Iuramentum execratorium esse non poterit, quin iurans execratoriè petat quantum in se est, Deum vt rem iuratum testetur illo signo vindictæ. Alia si ex animo hanc testificationis modum non petat, non verè sed fide execratoriè iurat; sicut non verè, sed fide iurat, cum non ex animo petat Deum esse testem. Nihilominus responderi potest, esse verum Iuramentum execratorium; tamen si ex animo vindictam non petas; quia continet totam essentiam Iuramenti; quæ in inuocatione Dei in testem sita est, quæ essentia non pendet, siue ex animo petatur vindicta, siue non est enim quid diuersum à ratione Iuramenti, & licet quantum est execratorium; necessariò continere debeat inuocationem Dei in vindicem. Quia tamen hæc inuocatio accidentaliter est Iuramento, idè Iuramentum execratorium absolute & propriè sic appellandum est; tamen si ex animo execratio non fiat.

Ex parte rei iuratae communiter Doctores distinguunt duplex Iuramentum. Aliud assertorium, aliud promissorium. Alij tertium addunt nempe comminatorium.

Assertorium est, quando aliquid assertis, vel negas, siue sit præteritum, præteritum, vel futurum. Vt si iures cœlypm, vel pluuiam fuisse esse, vel fore. Vt cum diligenter considerata semper in actu exercitio (licet non in actu signato) in omni Iuramento assertorio veritas contingens de præteriti affirmatur. Si enim sub Iuramento assertis pluuiam fuisse vel fore, quod primò & principaliter assertas, est. Te cognoscere & intelligere pluuiam fuisse, vel fore. Nam si daretus te id non cognoscere, & si de facto fuisset, vel foret; sine dubio falsum iurares, vt expressè tradit Diuus Augustinus (sermo 28. de verbis Domini. Relatus in cap. homines 22. quest. 2. Ergo Iuramentum assertorium in actu exercitio spectat in iurante primò, & per se notitiam rei iuratae; si quidem ex illa notitia præcipua veritas, vel falsitas Iuramenti desumitur. Cognoscere autem, vel non cognoscere semper est contingens. Ergo in Iuramento assertorio, quod primò assertis, est veritas contingens; sic D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 1. & 7. Suar. tom. 2. de Relig. l. 1. de Iurame. c. 10. n. 1.

Promissorium Iuramentum à promissione dicitur; quia rem promissam Iuramento firmas. Sed aduerte Iuramentum promissorium assertorium, continere. Nam in omni Iuramento promissorio vt verum sit, debes verum animum habere, promissum implendi; Alia si fide promitteres, falsoque iurares. Assertis ergo tacite hunc animum habere. Ergo est verum Iuramentum assertorium. At quia rem futuram promittis, & ad eam firmendam Iuramentum assumis; ea de causa promissorium vocatur, sic Sanchez l. 3. in Decal. cap. 1. num. 4. Valen. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 2. in princip.

Comminatorium Iuramentum dicitur, quando pœnam alteri comminaris, quod Iuramentum reduciatur ad promissorium; quia est vera & absoluta promissio de pœna alteri infligenda.

Circa suprascriptam diuisionem duplex est difficultas. Prima an Iuramentum de re futura faciendum abique illius promissione, diuersum sit à Iuramento, quo rem illam faciendam promitteres? Et quidem te posse hoc diuerso modo iurare rem futuram, tradit Valen. 2. 2. disp. 6. q. 7. vers. secundum videtur certum. Cum enim de peccatis dolens propositum, & voluntatem habes, ea iterum non committendi. Non tamen proprie Deo promittis ea non commissurum; alia obligas esse ex voto ab eis abstinere. Quid ergo obstat quominus hoc propositum, & voluntatem Iuramento firmes; illud ergo Iuramentum adhaerebit propositum, non promissioni; secus esset, si facta promissione illam Iuramento firmares; tunc enim promissioni Iuramentum adhaerere. Posito autem, Iuramentum fieri posse hoc diuerso modo, videtur vnum ab alio differre. Quia adhaerens promissioni promissionem inuoluit. Promissio autem à proposito omnino diuersa est. Ergo vnum Iuramentum ab alio omnino est distinctum.

Nihilominus dicendum est in ratione Iuramenti vnum ab alio non differre. Quia siue res sub rigoroza promissione obligata sit, siue solum sub simplici proposito; Iuramentum in ratione Iuramenti æquè super illam cadit, & æquè iuramentum adstringit ad illius executionem, ne falso Deum in testem adduxerit. Sic Suar. l. 1. de Iuram. c. 9. n. 7. Dixi non differre in ratione

ratione Iuramenti. Nam ex ratione promissionis clara est differentia? si Iuramentum de re futura esse potest absque illius vera promissione.

Secunda difficultas est: an in ratione Iuramenti Iuramentum pure assertorium differat essentialiter à Iuramento promissorio: Communis sententia negat: eo quod essentia Iuramenti qua tale est, in inuocatione diuini testimonij consistit. Quod autem diuinum testimonium inuocetur ad firmandam rei futuram, vel presentis veritatem per accidens esse videtur. Ergo Iuramentum promissorium à pure assertorio specie non distinguitur. Item si Iuramentum promissorium quatenus rem futuram respicit, distingueretur specie à pure assertorio, Iuramentum promissorium duplicem in ratione Iuramenti speciem haberet, aliam promissorij, aliam assertorij; Nam negati non potest esse verum assertorium, quatenus asserti iuramentum de presente intentionem habere implendi quod iurat. At nullus actus esse potest in duplici specie distincta. Ergo Iuramentum promissorium in ratione Iuramenti non differt specie à pure assertorio. Sic Caiet. 2. 2. q. 89. a. 1. Couar. in c. quamuis pactum de pactis in princip. n. 3. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 2. Suar. l. 1. de iuram. c. 9. n. 1. testatur esse omnium. Et n. 6. tanquam probabilius defendit.

Verum licet hæc sententia, quia communis sustinenda sit. At credo esse satis probabile, & fortè probabilius. Iuramentum promissorium, qua tale est à pure assertorio essentialiter differe. Primò, quia in Iuramento pure assertorio inuocas Deum, vt testem; at in Iuramento promissorio rem futuram respiciente, non tam vocas Deum vt testem, quam vt fidei iurorem. Non enim promittens rem futuram, vocas Deum, vt testem rem futuram fore. Quia hoc tibi est omnino incognitum, illa enim petitio vana esset, & nullo modo tuam promissionem firmaret. Esse enim rem promissam de facto futuram, est quid contingens, & multis viis impedi potest. Ergo essentia Iuramenti promissorij ab ea contingencia pendere non potest. Non igitur petis à Deo vt testetur rem fore futuram, cum sub Iuramento rem futuram promittis. Sed petis à Deo vt ipse suam præsentem tuæ promissioni auctoritatem præstet: videlicet quod rem, quam promittis sis exsecutus. Ex qua assistentia obligatus mines adimplendi promissum propter fidem datam in præsentia Dei; sicut si contraheres sponsalia coram Rege, obligationem haberes adimplendi ob dignitatem regis, in testem adducti. Manus verò fidei iuroris & testis est satis diuersum. Fit sane diuersum esse Iuramentum promissorium ab assertorio. Et confirmari potest: quia in Iuramento promissorio duplicem habes obligationem. Vna est, habere animum implendi promissum. Alia; de facto implere. Vnde in confessione teneris manifestare, si cum promissisti non habuisti animum adimplendi. Quia tunc adduxisti Deum in testem falsi. Et si postea cum possis non implere teneris similiter manifestare: Quia Deo quem in assecratorem adduxisti, iniuriam facis promissis non stando. Ergo Iuramentum, ex quo hæc duplex obligatio oritur, diuersum est. Confirmo secundò promissorium Iuramentum quatenus tale est, & rem futuram respicit, non semper obligat sub graui culpa præstare verum quod promissum est, vt communior sententia tenet. At Iuramentum pure assertorium semper in quacunque materia etiam leuissima obligat sub graui culpa ad veritatem. Ergo Iuramenta ex quibus hæc proprietates ita diuersè procedunt diuersa sunt. Confirmo tertio, Iuramentum assertorium primum, & per se tendit ad testandam veritatem rei iuratae; non secundum se, sed quatenus iurans intelligit. Vnde si iniuincibiliter iurans intelligit rem sic se habere, vt per Iuramentum affirmat, absolute verum iurat; esto de facto aliter se res habeat ad testandam veritatem rei iuratae secundum se. Ergo hic diuersus modus adducendi Deum in testem diuersitatem indicat in Iuramento. Et ita in hanc partem inclinat Suarez (vt ipsemet dicit) lib. 1. de iuramento cap. 9. num. 5.

Neque obstat contrarium fundamentum. Dicimus namque diuinum testimonium adductum ad confirmandam veritatem futuram, diuersimodè adduci, quàm ad confirmandam veritatem de præsentia, vel de præterito. Quia ad huius confirmationem adducitur vt testis ad illius verò vt fidei iuror. Item in Iuramento pure assertorio adducitur ad confirmandam veritatem rei iuratae prout est in mente iurantis. At in Iuramento promissorio non tam ad confirmandam hanc veritatem, quam ad confirmandam veritatem rei iuratae secundum se adducitur.

Neque obstat vnum actum duplicem speciem moralem habere; promissio enim iurata de obseruanda castitate, & est votum, & est Iuramentum. Item periurium blasphemum simul est contra religionem ratione periurij, & ratione blasphemæ. Quid mirum si Iuramentum promissorium quatenus adducit Deum in testem veritatis præsentis, conueniat cum Iuramento assertorio, & eiusdem rationis sit, quatenus verò adducit Deum aliquomodo vt assecratorem & sponso-rem, ab illo differat; Adde actum, qui vim habet adducendi Deum in testem, de Castro Sum. Mer. Pars I 11.

testem intentionis presentis, & sponso-rem executionis futuræ esse in vnica specie morali diuersa ab iis actibus, qui vel Deum tantum adducunt in testem, vel tantum in sponso-rem.

PUNCTVM III.

Quæ personæ iurare possunt, tam in iudicio, quam extra.

SVMMARIVM.

- 1 Omnes extra iudicium iurare possunt, quod probatur discurrendo per singulas personas.
- 2 In iudicio omnes iurare possunt, qui non fuerint aliquo iure exclusi.
- 3 Excluditur periuurus.
- 4 Deinde infamis.
- 5 Item socius criminis.
- 6 Item inimicus.
- 7 Item persona vilis, & inops.
- 8 Item Sarracenus, Iudæus, & alij, ex diuersa lege.
- 9 Item Laicus aduersus Clericum.
- 10 Item mulier in causa criminali.
- 11 Item pueri ante pubertatem.
- 12 Item consanguinei, & affines intra quartum gradum.
- 13 Item domesticus ipsius producentis.
- 14 Item Clerici sacerdotes.
- 15 Iurans in iudicio debet esse ieiunus, ex consilio tantum, non ex præcepto.

1 Certum est extra iudicium quamlibet personam rationis compotem iurare posse. Conclusio est ab omnibus recepta, quam breuiter probò discutendo per singulas personas. Deus Optimus Max. sæpe in Scriptura legitur iurasse Gen. 22. Jerem. 22. cap. 44 Paulus ad Heb. 6. ibi per semetipsum iurauit. Veruntamen est non esse proprie Iuramentum; cum non fuerit proprie actus Religionis, neque veritati & dicto diuino aliquam confirmationem adhibuerit. Quapropter Caietan. in c. 22. Genesis dicit Deum solum metaphoricè iurasse, cui consonat Suar. tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. de Iuram. cap. 14. n. 2. & 3.

Quod si toges ad quid ergo Deus iurauit, si suis dictis confirmationem aliquam dare non potest? Respondeo iurasse, vt nos attentiores, & certiores redderet immutabilitatis consilij sui, videntes non semel, sed iterum eandem suam nobis auctoritatem obiecte, & interponere. Quod satis indicauit Apostolus ad Heb. 6. cum dixit: Volens Deus ostendere immutabilitatem consilij sui interposuit iurandum, vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium haberemus.

Christus verò Dominus potuit proprie iurare, cum habuerit maiorem se scilicet Patrem quoad diuinitatem, per quem iurare possit. Aliquando iurasse, affirmat Innocent. III. in cap. epi. Christus de iurando, & vt probabile defendit Suarez in lib. 2. de Iuramento. cap. 14. num. 9.

Angeli sancti loquentes cum hominibus iurare quidem possunt, & de facto iurant, vt constat ex Apocalyp. 10. Vbi Angelus iurauit per viuentem in sæcula sæculorum, & notauit Innocent. III. in d. cap. epi. Christus. Et ratio est; quia nostra incredulitas, & differentia aliquando diuini Numinis attestacione confirmari oportet, secus est quando Angeli inter se loquuntur. Tunc enim cum coæter euidenter collibet Angelo alium mentiri non posse; eo quod beatus sit, Iuramentum necessarium non est. Ergo præstare illud non possunt. Aliàs possent peccare assumendo nomen Dei in vanum. Angeli mali nescio qua ratione loquentes inter se & cum hominibus iurare non possunt; cum ex malo sine id præstare valeant. Credo tamen raro iurare. Vt dicit Suarez tom. 1. de Religion. tract. 4. lib. 1. cap. 14. num. 15. Ne videantur diuino testimonio indigere ad suorum dictorum confirmationem; neve Deum aliquo modo superiores cognoscant. Quod dictum est de Angelis, dicendum est de hominibus beatis, & damnatis.

De viatoribus illi sanctorum verè iurant, qui verum Deum agnoscunt. Quia illi tantum diuino testimonio confirmare veritatem possunt. Hi quicumque sint, modo discretionem & libertatem habeant iurare possunt, & periurare, vt de pueris expressè dicitur c. 1. de dictis puerorum.

2 Si verò de his qui iurare possunt in iudicio loquamur, affirmandum est, omnes homines habentes vsum rationis iurare posse, nisi aliquo iure positiuo repellantur. Sic omnes do-

dores. Videamus ergo, qui sint à iure repulsi, & sic intelligatur qui iurare possint.

3 Primò, excluditur periuus in penam delicti commissi. Sed qui periuus, & à quo Iuramento repelatur; Puncto vitio huius disputationis dicemus.

4 Secundo, excluditur infamis infamia iuris; qualis est omnis, qui de graui crimine est damnatus *cap. si quis 3. q. 4.* Et ibi Glossa, & capite nulli unquam. eadem causa & quaestione *c. constitutus 3. quaestione 5. & capite alicui erroris. 2. quaest. 7.* Vbi probat Glossa iudicem posse repellere etiam si reus illum recipiat. Infamis infamia facti qualis est ille, qui criminofus est, & tamen in iudicio est condemnatus, debet repelli à Iuramento in iudicio, si eius crimen probetur. Sic Lessius *lib. 2. de iustitia c. 30. n. 39.* relato Iulio Clar. *quaest. 24. n. 13.* Et videtur haberi expressè *capite super eo 13. de testibus. & attestacionibus. ibi si ante non sunt conuicti, vel confessi de criminibus illis dummodo inde conuincantur in testimonium non debent admitti.* Et probat Greg. Lopez. *leg. 8. tit. 16. par. 3.* Clarius demonstrat text. in *c. testium 14. de testib. & attestat.* Ibi Testimonium eius cui ab aduersa parte opponitur crimen, merito reprobat in criminali causa siue ciuili, si in ipso crimine perseverat, si verò sit de crimine emendatus, & cum non comitetur infamia, non est in causa ciuili vel etiam cum de crimine ciuili agitur (præterquam pro reatu periuus), repellendus. In criminali autem, si criminaliter procedatur, & conuictus extitit de crimine; aut eius opinio aliquando grauata fuit. Pro eo quod fuerit à iudicio tali modo repulsi, poterit remoueri. Admitti tamen poterit in causa ciuili, vel criminali si ciuili procedatur, hoc est si procedatur via inquisitionis, & ad præcauenda damna primo; & per se non ad puniendum delinquentem, & ita intelligi dicitur *leg. 21. tit. 16. part. 3.* vbi varij propter diuersa crimina à testimonio dicendo repelluntur; etiam si per sententiam condemnati non sint: modo tamen eorum delictum probetur. Intelligo inquam neque in criminali causa, neque in ciuili admittendos esse, si in crimine perseverant quia sunt infames infamia facti. Si vero emendati sunt, possunt in causa ciuili, vel criminali, si ciuili procedatur, admitti. Et hinc intelligitur etiam textus in *cap. Non debet. 56. eodem in titulo de testibus.* vbi accusatus criminaliter ad testificandum non admittitur pendente accusatione; quia pro tunc grauata est eius opinio. Non admittitur inquam in causa criminali, quando criminaliter agitur. Secus si ciuili procedatur, & in causa ciuili; quia vtque tunc non est infamis infamia iuris. Quod si in exceptis criminibus, (qualia sunt hæresis, Symonia, Sodomia, crimen læsæ maiestatis, maleficium, fornicium, furtum famulosum, stuprum, rapina, &c.) procedatur: criminofus & infamis infamia iuris admittitur; dummodo malè opinionis fuerit accusatus. Videtur expressè deduci in supradicto *cap. non debet* & in primis *2. quaest. 1.* ibi, si verò de crimine maiestatis dicatur accusatus; neque ipsi etiam credendum fuit, si vita, & opinio eius talis ante non extitit. Cum autem ibi dicitur, vilissimis testibus, sine corporali discussione credi non debere, quodque similiter habetur *c. illi qui 5. q. 5.* & docet Iulius Clarus *q. 24. n. 13.* intelligi debet quando ipsemet vilissimus testis in dicendo testimonio vacillat, secus è contra, vt docet Bartol. *ex libro in prin. ff. de q. Et habetur leg. fin. tit. 16. part. 3.* Et ibi Gregor. Lopez. Adde secundum eisdem Doctores vilissimum testem torqueri si conuincatur de mendacio, vel sponte testifans vadat ad corrumpendam veritatem. In criminalibus testis qui præsumitur scire veritatem & eam non dicit, ita Baldus & Gloss. in *leg. verba cod. de adulteriis.* & Gregorius Lopez. *vbi supra.*

5 Tertio excluditur à iudiciali Iuramento locus criminis, & deniens *10. de testibus. & leg. fin. cod. de accusationibus.* Et habetur, *leg. 21. tit. 16. part. 3.* Et notat Lessius ex omnium sententia *l. 2. de iust. cap. 30. n. 39.* Ratio est, quia putatur falsum alteri imposturum, vel ex eo quod speret se liberandum propter complicem, vel quia optat in supplicio focium habere ratione odij, aut solatij. In exceptis verò criminibus locus criminis secundum canones, non admittitur (hæresis excepta) si criminaliter procedatur, aut si ciuili procedatur, & sic non solum locus criminis sed etiam muneris: eo quod emolumentum accipere ex societate in tali crimine, habetur expressè *c. Mediatores. 1. de testib. in 6. & c. veniens. 10. de testib.* Et ibi Gloss. *vers. confessi. & c. cum monaster. 1. de confessi.* & multis allegatis docet Flam. Parisius *l. 14. de resign. benef. q. ult. n. 18. & 43.* Si verò ciuili procedatur, admitti potest, vt constat *d. c. Mediatores.* At secundum leges, & praxim receptam siue criminaliter, siue ciuili procedatur, locus criminis interrogari potest de focis, & eius testimonium valet ad præsumptionem faciendam in criminibus exceptis, & in omnibus illis, quæ possunt sine socio committi, vt tradit Lessius *d. c. 30. n. 39.* Non tamen semplenè probat, neque est indicium sufficiens ad torturam vt docet Salicetus in *leg. fin. cod. de accusationibus.* nisi concurrat aliqua alia præsumptio, & Bartolus in *leg. reperti 1.*

ff. de quaest. Alexander. conf. 89. votum 3. Mascardo de probationibus *concl. 13. 1.* Gloss. in *c. mediatores de testibus in 6.* verbo ad testimonium, & in *c. quoniam. de testibus.* Vbi mulier admissa fuit contra Epiphanium Presbyterum de crimine cum illa commissio, non ad plenam probationem, sed ad præsumptionem tantum, vt notat ibi Gloss. verbo *pergisse*, alique plures, quos refert Flam. Paris. *lib. 14. quaest. vltima à n. 1. & sequentibus.* Verum contrarium huius receptæ sententiæ defendit Lessius alius relatis *lib. 2. de iustitia cap. 30. n. 19. dubio 5.* affirmat namque depositionem focij non solum esse sufficiens iudicium ad torturam, sed etiam esse semiplenam probationem & accedente alio focio, qui idem deponat esse plenam probationem & posse reum damnari: subiungit tamen, & bene, hanc depositionem debere fieri tanquam à teste nempe cum Iuramento, & citata parte: cui etiam danda est copia depositionis, vt se defendat. Sed immerito Lessius in communi sententia & in praxi recepta recedit, focius namque criminis ob præsumptionem, quam habet dicendi falsum, est testis diminutus. Non igitur eius depositio nisi aliis adiuuata adiuuet, semiplenam probationem constituere potest. Socio criminis accedit laborans simili morbo, qui propter eandem rationem à testimonio dicendo repellitur, habetur expressè *cap. personas de testibus.* & ibi Glossa, vnde Iudex habens similem causam potest reculari, *c. causam qua. 2. de iudicij.* & qui in crimine detinetur, non potest alium accusare, vel denuntiare, *c. qui sine 3. q. 7.*

6 Quarto, & præcipue excluditur à Iuramento iudicij inimicus eius, contra quem debet ferre testimonium. Habetur expressè *c. accusatores. c. omnes 3. q. 5. & sequentibus.* Quæ notem inimicitia à testificando repellat: Non est faciliè dictum. Verius videtur debere esse inimicitiam capitalem & criminalem. Quia solum propter hanc legatum perditur, vt in *leg. ff. de adimend. leg. & lib. 1. tit. 25. institut. de excusat. tutorum 5. inimicitia.* vbi Imperator affirmat à tutela, vel cura solere capitales inimicitias excusare, ergo ille solè excluditur à testimonio, & in *leg. 22. tit. 16. part. 3.* dicitur. *Por ende defendemos que ningun ome que sea enemicado con otro de gran neofiasad que no pueda ser testigo, &c.* Et Gregorius Lopez, ibi pluribus firmat, consentit Lessius *lib. 2. c. 30. num. 37. dub. 5.* Qui optime addit hunc inimicum etiam in criminibus exceptis repelli, in quibus alij testes minus idonei admittuntur, vt in probanda Symonia, Sodomia, Hæresi, &c. *Per tus. c. licet Heli. c. meminimus. c. cum oporteat de Simon. & c. cum P. Man. colina Præbyr. de accusationibus & ibi Gloss.*

7 Quinto excluditur à Iuramento iudiciali persona vilis & inops, de qua est suspicio facile posse pecunia corrumpi, habetur expressè *leg. 3. circa medium. & leg. 22. tit. 16. part. 3.* Et ibi Gregorius Lopez. aduente tamen personam pauperem si vilis, & honesta non sit, non excludi à Iuramento præstando, sic Gregorius Lopez, *suprà.* Syluest. verbo *testis. quaest. 1.* Lessius *cap. 30. dub. 5. num. 39.* & probat *lex 3. & 4. ff. de testibus.*

8 Sexto excluditur Sarracenus, Iudeus, & alij ex alia lege à testimonio dicendo contra Christianum. Quia ob dissimilitudinem religionis & odium frequentè conceptum præsumuntur falsum iuraturi, habetur *c. 1. c. Iudæi. c. licet de testibus. & c. omnes. c. nulli. 3. q. 4.* Et habetur *leg. 8. tit. 16. part. 3.* Et ibi Gloss. verbo *Iudæo o moro*, excipitur tamen crimen læsæ maiestatis humanæ, & diuina in quo iurare possunt aduersus Christianum si essent homines eius conditionis, qui inter ipsos paganos admittuntur in testimonio. Sic supradicta *lex. par.*

9 Septimo Laici aduersus Clericos non admittuntur in iudicio ad testificandum, *c. de cætero. de testibus.* Quando criminaliter proceditur & omnes illi, qui Sacerdotes expelluntur, *c. ipsi Apostoli. & c. testes 2. q. 7.* secus verò est si ciuili procedatur, vt constat ex *cap. quoniam de testibus.* item in exceptis criminibus bene admittuntur, *c. contra de Symonia. c. Sacerdotes 2. q. 7.* Et *leg. si quemquam cod. de Episcopis. & clericis.* Requiritur tamen quod Laici sint bonæ famæ, si enim viles sint, & famæ malæ: debet Clericus antea esse infamatus de illo crimine, & malè audire. Et ex alia parte illis credendum non est sine corporali tormento, vt habetur *c. in primis 2. q. 1.* Quod intelligendum est iuxta superius dicta. An vero plene probet eorum testimonium, eodem modo dicendum est, ac de locis criminum diximus.

10 Octauo mulier iure Canonico à testificando repellitur si sit in causa criminali ob fragilitatem sexus, & ingenij mutabilitatem, habetur *c. forus de verborum significat. S. ult. c. cum P. Man. collena. c. Meminimus de accusat. c. Mulierem 33. q. 5.* Et ibi Gloss. verbo *neq. testis.* solum admittitur in illis casibus in quibus infames Quod si ciuili procedatur in causa ciuili mulier etiam contra Clericum admitti potest, *c. quoniam. c. iam liberis de testibus. & c. forus de verborum significat. ipe.* Iure tamen ciuili in omni causa admittitur, *lex ex eo 18. ff. de testibus.*

testibus, praterquam in testamento leg. qui testamento 20. S. mulier ff. qui testament. facere possunt. Et testes insit. de testamentis. Sic tradit relato Gomecio. 12. n. 13. cum communi sententia Lessius lib. 2. c. 30. n. 39.

11 Nono excluduntur a testificando in iudicio pueri ante pubertatem, (hoc est ante quatuordecim annos completos, C. parvuli. c. pueri. 22. q. 5. Et lib. 2. tit. 10. insit. de testam. S. testes. Ratio exclusionis est, quia ante eam aetatem non censentur a iure, plenam discretionem, & aduertentiam adiuvandam habere. Dubium tamen est; an si velint iurare, sint admittendi? Soto lib. 8. de instr. q. 1. a. 10. Paulo post principium Et Suar. som. 2. de relig. tract. 4. lib. 1. de Iuramento c. 14. n. 15. fit. Existimant debere admitti. Tum quia in cap. Pueri 22. q. 5. dicitur iurare non cogantur. Ergo et contra si voluerint, admitti debent. Tum quia illa prohibitio non est pena, sed fauor pueris concessus. Ergo poterunt huic fauori cedere, & ex alia parte contumaciam defendit Sanch. vt probabilius lib. 3. in Decal. c. 3. n. 6. cum Syluestro verbo Iuramentum 2. q. 3. initio, Valencia 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3. colam. 4. vers. Item est. Azor. 1. p. lib. 1. c. 11. q. 6. Et mihi etiam placet. Quia nec ratione pœnæ, nec ratione fauoris facti pueris interdicitur eis Iuramentum in iudicio; sed ob reuerentiam Iuramenti; eò quod illa etas præsumatur plena esse perituri, vt docet Gloss. in e. Testes 4. q. 2. Et 3. Aduertendum tamen est in criminalibus siue criminaliter, siue via inquisitionis procedatur, minorem viginti annorum ad testificandum non admitti; habetur expresse leg. 9. tit. 16. partia 3. ibi. Veinte annos complidos alomenos debe auez el testigo que aducem pleyto de acusation & leg. in testimonium 20. ff. de testibus Et leg. in iuri. eodem tit. Si tamen ante hanc aetatem admittitur, facit plenum iudicium ad capiendam informationem, & maximam præsumptionem vt ex dictis legibus constat & consentit Gomecius c. 12. n. 13. de testibus, & Lessius lib. 2. de insit. c. 30. dub. 4. n. 37. in 2. edit. Non verò sufficit eius dictum ad torturam, docent idem auctores. Quamuis Syluest. verbo impuber. siue cum Bartolo Et verbo testis. q. 1. dicto 3. Sanch. in Decalog. lib. 3. c. 3. n. 6. sine. Sentiant posse impuberem examinari, & eius dictum plenam iudicium, facere ad torturam; quod est probabile. Siquidem facti magnam præsumptionem. Vt dicit lex. 9. supra relata sine.

12 Decimo, consanguinei, & affines vsque ad quartum gradum cogi non possunt iurare contra consanguineos, vel affines in causa criminali. Si tamen liberè se offerant, admittendi sunt. Habetur expresse in leg. nostri regni leg. 11. tit. 16. partia 3. Et leg. in tit. o. partia 7. Et ibi Gregorius Lopez. In criminibus verò bene admittitur frater contra fratrem; & pro ipso si separata viuant, notat Gloss. e. consanguinei. 3. q. 5. Et habetur leg. 15. tit. 6. partia 3. Si autem sub patria potestate sint, neque vtriusque hereditatem, aut legitimam diuisam habeat, non poterit vnus pro alio testificari, neque contra; neque mulier pro merito aet. e. contra. Neque ascendentes pro descendentibus in linea recta. Excepit de consanguinitate aut aetate probanda, habetur in supradicta leg. 14. tit. 16. partia 3. & in cap. super eo de testibus, Et ibi Ioannes Andreas. Imò etiam admittuntur parentes in testes super fœdere matrimonij, & notat Gloss. e. quod verò 3. q. 5. nisi forte propter incrementum & honorem filiorum videantur suspecti de veritate dicenda. Habetur expresse, in supradicto e. super eo de testibus. Vbi filia parens virum aliquem maiorem se adduxit matrem in testem promissionis. Quæ mater repulsa est a testimonio eò quod suspecta esset de veritate dicenda propter incrementum, & honorem filia.

13 Vndecimo domesticus ipsius producentis etiam a testificando in quolibet negotio ipsius producentis repellitur. Qui verò nomine domestici intelligantur. Explicat Gloss. e. quod verò 3. q. 5. Et leg. 18. tit. 16. partia 3. ibi, En su pleyto mismo ninguno puede ser testigo; Atroseno puede ser cauido en aquel pleyto testimonio de su Hijo, ni de su Sieruo, ni de su Aforunado ni de su Mayordomo, ni de su Quintero, ni de su Ortolano, ni de su Molinero, ni de Ome que sea su pariaiguado. Imò neque fideiussor secundum omnem sententiam, quam cum Aretino & Iason tradit ibi Lope potest esse testis in causa principalis debitoris, quia sua interest maximè illud negotium. Bene tamen singuli de voicistare, & collegio esse testes possunt in causis pertinentibus, non ad singulos in particulari, sed ad collegium, vt notat ibi Gregor. Lopez. supradicta leg. & docentur hæc omnia expresse e. si testes 4. q. 3. circa medium. Qua verò ratione seruus, aut qui seruus fuit testificari possit contra Dominum, & in quibus causis optime traditur in leg. 12. Et 13. tit. 16. partia 3.

14 Duodecimo, Clerici Sacerdotes prohibentur iurare in iudicio absque graui causa; eò quod eorum dignitatem deceat dubitari passim de veritate dicenda, habetur. cap. si quis Præbiter. 2. q. 4. ibi non omnimode Iuramenta prohibentur

fieri à sacerdotibus, sed in causa, & ea quæ pro quolibet causa temporali iudicio offeruntur. Vnde pro fama tuenda, rebus familiaribus defendendis, si alia via succumbit; pro fide, pro obedientia, pro indemnitate suæ Ecclesiæ bene Sacerdos iurare potest, vt constat, ex e. cum nuntius de testibus, Et sequentibus Et tradit. Azor. 1. p. lib. 1. c. 11. q. 6. Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 7. Et alii. Coram Laico verò tanquam superiorii in nullo negotio, etiam ciuili Clerici etiam in minoribus constituti priuilegio fori gaudentes iurare possunt, aut in testes vocari, absque Episcopi licentia c. nullus. 22. q. 5. c. Quamquam 14. q. 2. Et c. 1. de Iuramento calumnia in fine. Quod si veritas manifestari aliter non potest, cogi poterunt & debent per Episcopum, vt notauit Gloss. in c. statutum 2. q. 6. vers. Ad testimonium. coram Laico autem, vt equali, & vt parte contrahente iurare possunt etiam Sacerdotes, vt constat ex e. descriptio, de iurando. Vbi Abbas cuiusdam Monasterij accepta in mutuum pecunia à quodam P. seculari Monachos sui conuentus obides dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt, & passim sic tale Iuramentum. Ita Syluest. verbo Iuramentum. 2. q. 3. Sanch. d. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 8.

Quod si loquamur de Iuramento calumnie (quod quinque capita continet,) vt explicat Gloss. in c. inhaerentes de 1. calumnia. Primò quod credat se bonam causam habere t secundo interrogatus non negabit quod verum esse credit. Tertio neque vtetur scienter falsa probatione. Quarto, quod dilationem non petet in fraudem. Quintò, neque dedit, neque dabit, neque promittit, neque promittet aliquid pro hac causa, nec illis personis, quibus leges dare permittitur. distinguendum est; aut clerici litigant de propria causa, aut super causam Ecclesiæ. Si in propria causa; necessario præstandum illis est Iuramentum calumnie, habetur e. ceterum de Iuramento ibi. Præstari faciatis ab vnaquaque parte calumnie Iuramentum consuetudine, quæ legi contraria est, non obstante. At si pro causa Ecclesiæ litigant, non compelluntur Iuramentum præstare de calumnia si velint æconomum constituere qui Iuramentum præstet, petat, agat, & excipiat: Habetur. e. fin. Imperatorum de Iuramento calumnie, Et e. fin. eodem tit. Si autem nolint procuratorem constituere qui petat, agat, & excipiat, sed velint ipsi per propriam personam litigare, iurare debent de calumnia, neque poterunt alteri substitui, vt habetur in d. e. & tradit Gloss. præcipue c. 1. verbo criminali. Azor. 1. p. 11. c. 11. in fine, & Sanch. cum aliis lib. 3. c. 3. n. 7 in fine, semper tamen hoc Iuramentum faciendum est de licentia Prælati, si coram non superiore Clerici litigant; Sanch. n. 8. & vide pro pleniori huius puncti intelligentia d. 1. p. tract. 4. de fide. disp. 8. punct. 15. vbi de testibus.

15 Petes an iurans in iudicio debeat esse ieiunius? Respondeo debere esse. Habetur e. honestum. 22. q. 5. Et e. placuit. 4. q. 3. ibi nullus ferat testimonium nisi ieiunius, idem habetur e. 1. de testibus. Sed hæc conditio vt bene notat Sanch. lib. 3. in Decalog. c. 3. n. 4. aliis relatis, solum est ex consilio non ex præcepto. Quod verò à septuagesima vsque in octauam Paschæ, & ab aduentu Domini vsque in octauam Epiphaniæ; nec non in ieiunijs quatuor temporum, & in letanijs maioribus; & in diebus Dominicis & Rogationibus nisi de concordia & pacificatione nulum Iuramentum præstetur. vt traditur e. decreuit. 22. q. 5. iam vsu est abrogatum, vt notat ibi Gloss. & Doctores communiter. Excepit nisi in diebus dominicis, & festiuis quibus Iuramentum iudiciale interdictum est, nisi pro bono pacis, aut pia causa, & habetur. e. Congestus de Testib.

PUNCTVM IV. An Iuramentum sit actus licitus, & honestus? SUMMARIVM.

- 1 Expeditur esse actum virtutis.
2 Declarantur conditiones requisitæ vt sit Iuramentum actus virtutis.
3 Qualiter in Iuramento assertorio, sicut, Et in promissorio iustitia reperiri possit.
VT clarius essentia Iuramenti innotescat hanc facilem questionem præmittimus. Difficultatem fecit ille locus. Mar. hai 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. Et illud Iacob c. 5. ante omnia fratres mei nolite iurare. In quibus videtur vsus Iuramenti condemnati, &c.
Ceterum catholica veritas est Iuramentum actum esse virtutis si cum debitis circumstantiis fiat, constat ex script. Deuteronom. 6. Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis, & Psalmo 62. Laudabuntur omnes, qui iurant in eo. Eaque de causa sæpe Sancti Patres iuratum ad firmandos con-

tractus, Abraham, Isaac, Iacob. *Gen. 21. 26. & 31. in lege scripta* Moyses. *Deuteronom. 4. sub Iuramento affirmavit populum esse perituum, & in lege gratie Paulus iuravit. 2. ad Corinthios 1. cum dixit. Ego autem testem Deum inuoco in animam meam. Et ad Galatas, 1. Et alibi saepe. Atque credibile non est, tot viros sanctissimos Iuramento vfos fuisse, nisi esset licitum Iuramentum; & confirmari potest ex consuetudine, & vfu Ecclesiae cuius auctoritate saepe iuramentum exigitur, & ex vfu omnium gentium. Ratio conclusionis est, quia opus erat nobis dictis quae fallibilia sunt, firmitatem certam tribuere. Sed nulla alia via id obtinere poteramus, quam diuinae auctoritatis interpositione. Conveniens ergo & iustum erat ad hunc finem, diuinam auctoritatem implorare. Neque obstat locus relatus Matthaei. Nam vt bene explicat Maldonat. *super hunc locum, Valentia 22. disp. 6. q. 7. punct. 3. paulo post principium, Suar. tom. 2. de relig. lib. 1. n. 1. c. 2. a. n. 9. Non prohibet Christus Dominus iuramentum absolute, sed iuramentum sine necessitate. Putabant enim iudaei iuramentum, praecipue per creaturas factum licitum esse in qualibet occasione; & quo errore eos liberare intendens Christus, dixit, nolite iurare omnino (hoc est nisi necessitas urgeat: sed sermo vester sit, non, non. Iurandum enim vt bene dicit. Sanch. 3. lib. 3. in Decalog. c. 3. concl. 2. Lessius lib. 2. de iustitia c. 42. dub. 3. Bonacina disp. 4. quae. 1. punct. 3. in princ. non est de genere eorum quae per se appeti possunt; sed est instar medicinae, quae solum in necessitate appetimus; ita similiter iuramentum solum quando necessitas confirmandae veritatis adest, appetendum est. Vnde Innocentius III. in c. Et si Christus de iurando, explicuit, notanter dixisse Christum, iuramentum a malo esse & non malum esse. Quia ex mala radice occasionaliter provenit; scilicet ex incredulitate exigentium. Hinc fit non esse passim frequentandum, cum quia non passim occurrat necessitas; tum etiam quia vt recte Suar. *supra n. 15. facilius fides adhibetur ei qui semper loquitur verum & nunquam iurat, quam ei, qui frequenter iurat.***

2. Circumstantias quae iuramentum comitari debent vt sit actus virtutis, enumeravit Ierem. 4. illis verbis. *iuravit iustus Dominus in iustitia, in iudicio, in veritate.* Has conditiones omnes Doctores amplectuntur cum D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 3. & cum Hieron. in cap. animaduertendum 22. q. 2. Primò veritas in omni iuramento ad eius honestatem requiritur. Siquidem infallibilis veritas, quae est Deus, in testimonium addocitur; addocitur autem in testimonium verum in iuramento assertorio, si iurans iurando affirmet rem quatenus sibi cognita est, ita vt rem quam existimat certam pro certa affirmet, & quam putat dubiam pro dubia firmet. In promissorio veritas elucet, si ex animo promittat, & promissum impleat. Secundo requiritur in omni iuramento iudicium (hoc est) matura consideratio de necessitate, & utilitate iurandi; quam utilitatem, & necessitatem explicuit Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 4. n. 4. cum Soto. lib. 8. de iustitia. q. 1. a. 3. ad finem corporis. in iis consistere; videlicet, vt iuramento stabilienda nequeant alia via comprobari. Patentissima enim veritates, vel speculatiue dubia quae rationibus muniti debent iuramento confirmare, temerarium est. Deinde debet subesse necessaria aut pia iurandi causa. Item debet praecedere veritatis maturum examen. Sed adhuc manet anceps, quae sit pia iurandi causa, quodque sit maturum examen. Vnde Suar. tom. 2. de relig. lib. 1. c. 3. n. 8. vnico verbo hanc necessitatem & utilitatem explicuit affirmans prudenti arbitrio iudicandum esse, ideòque vocari iudicium & discretionem; quia iudicio, & discretioni prudentis relinquatur. Tertio requiritur iustitia (hoc est) vt id quod iuratur honestè iuratur.

3. Sed non caret difficultate. Qualiter hæc conditio tam iuramento promissorio, quam assertorio competere possit? Non enim ex eo quod rem iustam, & iniquam affirmes, desinit iuramento iustitia: Siquidem illam iustè & licitè affirmare potes, vt patet cum ob aliquem bonum finem, peccatum tuum vel alterius iuramento confirmes. Deinde iuramentum est inuocatio diuini testimonij ad fidem faciendam & veritatem confirmandam. Quod verò hæc veritas confirmanda, & fides faciendæ sit de aliquo obiecto bono, vel turpi, per accidens est ad rationem Iuramenti, & illius naturam non immutat, ergo Iuramentum ex hac parte iniustum, & iniquum esse non potest.

Ceterum dicendum est, tam in Iuramento promissorio, quam assertorio hanc conditionem requiri. Sic Diuus Thom. 2. 2. quae. 89. art. 3. ad 2. Et ibi Caietan. statim in princip. Valentia disp. 6. quae. 7. punct. 3. vers. Similiter iustitia. Sotus lib. 8. de iustitia quae. 1. art. 3. colum. 2. Tolercus lib. 4. summa c. 21. n. 10. sine. Sanch. lib. 3. de iuram. c. 3. n. 6. & lib. 3. c. 2. n. 7. & 8.

Diuersimode tamen in iuramento assertorio, ac in promissorio iustitia requiritur, vt rectè notauit Valentia d. disp. 6. q. 7. punct. 3. vers. Similiter iustitia. pag. 1389. Nam in promissorio

debet esse iustitia, tum ex parte materiae, tum ex parte actus iurandi; requiritur enim vt id, quod promittitur faciendum, iustum, & honestum sit, & quod iusta & honesta sit promissio, ita vt si res promissa iniusta & inhonesta sit, inhonesta & iniusta sit promissio, & iuramentum. At è contra in iuramento assertorio non semper iniustum est iuramentum quando iniustum est, quod assertur, vt rectè probat ratio dubitandi, sed solum erit iniustum, quando iniuste & iniquè assertur. Quod, qua ratione contingat, statim explicabo.

Et quidem in iuramento promissorio clarum est, si deficiat iustitia ex parte materiae promissae necessarid in actu iurandi deficere debere. Si enim iures fornicatum esse, vel occisum inimicum, huic Iuramento iustitia deficiat; quia rem iniustam iocuste, & iniquè iuras. Iniquitas autem, & iniustitia huius iuramenti non tantum sua est in simplici enunciatione fornicationis, vel occisionis futuræ: Hanc enim Angeli, & Prophetae enuntiauit hinc sub iuramento possunt: sed sua est in firmitate & robore, quod tuæ prauæ voluntati ad rem inquam faciendam præuendis per iuramentum concedere. Assumis enim nomen Dei vt tua praua voluntas inde executioni & firmiori in malo reddatur, & prauum opus certius leuiciorum mandetur. Quod nemini dubium esse potest, esse contra reuerentiam, & religionem Deo debitam.

Ex hac ergo doctrina concludo, quomodo in iuramento assertorio defectus iustitiae esse possit. Non enim ex eo deficiat, quod rem iniquam iures; sed ex eo quod illam iures ad firmiterem, & leuiciorum reddendam. Quia tunc iniquè & iniuste nomen Dei assumis. Siquidem illud assumis, vt medium & instrumentum iniquitatis. Quod autem hoc intelligere possit manifestum est. Si enim cum oculum proximi reuelares, ex cuius reuelatione grauatür eius opinio, & reuelationem iuramento firmares, iam iuramentum assumis, vt medium, & instrumentum ad leuiciorum, & firmiterem iuramentum ad leuiciorum, & firmiterem reddendam tuam iniquitatem. Tu enim iniquitas in eo sita est, vt reuelatione oculi delicti proximi malam de illo audientibus opinionem ingeras, sed hanc malam opinionem auges, firmiteremque reddis iuramento. Ergo tale iuramentum iniquum est & iniustum. Ergo in iuramento assertorio defectus iustitiae esse potest: non ex eo, quod res iurata remota mala sit; sed ex eo quod malè iuratur, assumendo iuramentum vt firmamentum iniquitatis.

PUNCTVM V.

Quod peccatum sit defectus veritatis, iustitiae, & iudicij in Iuramento assertorio.

SVM MARI VM.

- 1 Defectus veritatis in Iuramento assertorio semper est mortale.
- 2 Qualiter desumatur veritas in Iuramento.
- 3 Colligitur decisio cuiusdam castus frequentis.
- 4 Vnde defectus iustitiae in Iuramento assertorio futurus sit, & qualiter sit mortalis vel venialis.
- 5 Detractionem proximi Iuramento firmare est graue peccatum.
- 6 Si te de proprio peccato iactes, & narrationem Iuramento firmes. Non videtur graue peccatum contra religionem.
- 7 Defectus iudicij veniale peccatum est.

1 Veritas certissima est, quam omnes Doctores Catholici amplectuntur, defectum veritatis in Iuramento assertorio, (etiam si alias leuissimus esset) constituere peccatum mortale. Neque vnquam excusari posse, nisi ex defectu perfectæ libertatis. Ratio est manifesta; quia invocare Deum in testem falsi, est grauissima illius iniuria; cum Deus sit summa veritas, cui falsitas etiam leuissima infinitè repugnat.

2 Aduerto tamen, mendaciam in Iuramento assertorio, non tam desumit ex confirmatione Iuramenti cum re assera in se, quam in mente iurantis. Potes namque iurare rem aliter quam a parte rei est; & non ob inde falsum iurare, quia prudenter existimasti, sic se habere. Et è contra iurare potes rem, prout est in se; & falso iurare; si prudenter existimabas aliter se habere. Debet ergo Iuramentum assertorium, vt verum sit, conformari cum intellectu iurantis. Ex quo fit si rem, quam existimas dubiam vt certam affirmes, vel quam existimas certam, vt dubiam iures, perituum falsum committes. Quia firmas Iuramento rem aliter, quam habes in mente. Sic Sayro in clauis Regia lib. 5. cap. 4. num. 7. Nauar. sum. cap. 11. num. 7. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuramento cap. 4. num. 7. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 3. num. 17. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 4. n. 6. Bonacina disp. 4. quae. 1. punct. 3. num. 6. & 10.

Quale peccatum sit in Iuramento promissorio defectus veritatis & iustitiae.

SUMMARIUM.

- 1 Defectus veritatis de presenti semper est mortalis.
- 2 Verba per exaggerationem dicta non aduertantur veritati.
- 3 Proponitur quaedam obiectio aduersus superiorem doctrinam & soluitur.
- 4 Defectus veritatis de futuro saepe non est peccatum.
- 5 Si res promissa iusta, & grauis sit, obligatusque sit ad illius executionem, peccatum est mortale.
- 6 Si leuis, plures affirmant esse mortale.
- 7 Alij distinctione vtuntur.
- 8 Probabilis est, veniale esse.
- 9 Defectus iustitiae graue, vel leue peccatum est iuxta materiae qualitatem ex communi sententia.
- 10 Proponuntur aliquot obiectioes, & si illis satis.
- 11 Iuramentum non praesumendi aliquid quod sub consilio tantum ordinatur veniale est.
- 12 Omittere consilium Evangelicum, quia iuratum est, quale peccatum sit?

1 **S**I de praesenti veritate loquamur, quae consistit in eo quod Iuramentum conforme sit tuae menti, (hoc est) voluntati exequendi promissum; cetera sententia est, huius defectum semper esse mortalem; siue res, quae promittitur parua sit, siue magna, siue licita, siue illicita. Quia in hac veritate Iuramentum promissorium cum assertorio conuenit; ac proinde sicut grauisima Deo irrogatur iniuria, si in testem assertorionis falsa adducatur; ita similiter est grauisima iniuria si in testem falsae promissionis inuocetur, utroque enim modo fit Deus a iurante testis falsus.

2 Sed aduerte non esse contra veritatem huius Iuramenti, si per exaggerationem iures, etiam si verba videantur contraria intentioni; vt si famulo vel filio iures forte vt caput infringas, & ossa comminas vel interficias. Dicuntur enim hyperbolicè, & faciunt hunc sensum, te fore illos grauitate percussurum. Vnde si habes animum castigandi grauitate, non peccas contra veritatem; nec contra iustitiam, saltem grauitate, si punitione graui dignus sit. Quod à simili probari potest cum aliquem laudas de agilitate, & Iuramento, firmas esse sicut aquilam velocem. Quod (Hispanè) solet dici; *es vn pensamiento*. Non enim verba vturpantur in rigorosa significatione, vt de se constat; sed in eo sensu, quo denotent magnam in illo esse agilitatem. Et facit illud 2. Regum 1. Vbi dicuntur Ionatas, & Saul aquilis velociores, & leonibus fortiores. Sic Sanchez libro 3. in *Derealog. cap. 4. num. 9. 19. & 20. & cap. 9. num. 16.* Clauis Regia lib. 5. cap. 5. num. 12. Bonacina *disp. 4. quæst. 1. punct. 3. num. 6.*

3 Obiectis in Iuramento promissorio de re illicita obligaris non habere animum implendi non solum absolute, sed etiam ex suppositione Iuramenti. Nam etiam facta illa suppositione habere animum exequendi rem illicitam est graue peccatum, grauisque iniuria Deo irrogatur. Ergo obligatus es non habere talem animum. Ergo obligatus es iurare sine veritate, ergo peccare non poteris.

Respondeo te obligatum esse non habere animum exequendi rem illicitam. Sed non ind. fit te obligatum esse iurare sine veritate. Quia non obligaris iurare posito, quod non potes animum habere rem promissam exequendi; sic respondet Valentia 2. *disp. 6. q. 7. punct. 3. conclus. 2. pag. 1390.*

4 Si verò de veritate futura loquamur, quae in executione rei promissae consistit. Sæpè defectus in illa nullum est peccatum, eo quod res promissa, aut comminata iusta non sit, & casu quod iusta sit, aliquando expedit eam non exequi: quia mutatae sunt circumstantiae, quibuscumque Iuramentum obligabat.

Solum est difficultas, an quando res promissa iusta est & ex Iuramento teneris illam exequi, pecces mortaliter si omittas illius executionem? In qua difficultate omnes conueniunt si grauis materia sit, esse peccatum mortale, illam non exequi, tum quia grauis irreuerentia Deo exhibetur illius auctoritatem in te graui contemnendo. Tum quia violatio voti in te graui est graue peccatum. Ergo à fortiori violatio Iuramenti, cuius obligatio maior est.

6 Verum quando res promissa leuis est, variant Doctores. Prima sententia affirmat esse peccatum mortale. Sic Gabr. in 3. d. 39. *quæst. 2. art. 2. conclus. 4. & 7.* Caetan. in *summa verb. peritium cap. 2.* Armilla *verb. iurare, num. 12.* Valentia 2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 3. conclus. 3.* Lessius lib. 2. de *institia cap. 4. dubio 5. num. 25.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 14. num. 2.* Reginald. lib. 1. n. 79. Ratio est, quia in Iuramento promissorio adducis Deum in testem non solum veritatis praesentis,

Dixi ad Iuramenti veritatem te obligatum esse, affirmare rem secundum quod prudenter existimas se habere. Non enim ad assertionem formaliter veram notitia mathematica, & omnino infallibilis requiritur; aliàs vix posses iurare, sed sufficit si prudenter, (hoc est) secundum probabilem rationem ita esse arbitreris. Sic Valent. 2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 3. vers. veritas enim.* Sanchez, d. *cap. 4. num. 10.* Bonacina, d. *disp. 4. q. 1. punct. 3. n. 5.* & alij communiter.

3 Ex qua doctrina infert Sanchez à *num. 11.* decisionem casus frequentiter contingens, non esse inquam necessarium testificantibus de aliquo scholastico confluisse ad scholas toto tempore requisito ad cursum conficiendum, vidisse cum singulis diebus; sed sufficere, si communiter viderint scholas aduentem; inde enim rationaliter credunt vniuersalitatatis statuto, quod est vt maiore parte anni in scholis versentur, satisfuisse. Alia namque testificatio, quia moraliter est impossibilis, non censetur postulari; non tamen satisfaciunt Iuramento si solum aduenerint etiam à fide digno illum ad scholas adisse. Nam licet extrajudicialiter satis sit hæc notitia ad iurandam rem absolute, in iudicialibus tamen semper testis quando absolute testatur, testari censetur de visu & praesentia propria; & secundum hunc sensum expostulatur Iuramentum, *cap. testes 3. q. 9.* Et notauit Bonacina *disp. 4. quæst. 1. punct. 3. num. 7.* Quare nisi supradicti testes adderent se scire solum quia à fide dignis audierunt, sine dubio iurarent falso. Verum si granduandus expostularetur Iuramentum de cursu peracto, vt ipse ad testificandam alios induceret, deberet ei certè & infallibiliter constare maiori parte anni in scholis fuisse versatum. Quia talis sententia possibilis est & prudenter videtur expostulari.

4 Defectum iustitiae in Iuramento assertorio plures Doctores censent esse mortalem, vel veniale secundum quod narratio confirmata Iuramento mortalis, vel venialis fuerit. Sic Toletus lib. 4. *cap. 1. num. 11.* consentit Sotus libro 8. de *Iustit. quæst. 1. art. 3. col. 2.* Et Petrus de Lelesima 2. *tom. sum. tract. 11. cap. 2. dub. 4.* quatenus comparant hoc Iuramentum Iuramento promissorio de re iniusta.

Verum superiori puncto satis probatum est defectum iustitiae in Iuramento assertorio non esse iudicandum ex eo quod Iuramentum confirmet narrationem, quae mortalis sit, vel venialis; sed ex eo quod assumatur vt medium & instrumentum ad finem prauium. Quare si finis ad quem Iuramentum vt medium assumitur mortalis sit, mortale erit Iuramentum, si venialis, veniale. Sic Sanchez libro 3. in *Derealog. cap. 4. num. 33. circa finem.* Suarez *tom. 2. de Religione lib. 3. de Iuramento c. 12. n. 7. & 8.*

5 Hinc infero quotiescunque proximum grauitate detrahis, detractionemque Iuramento confirmas, peccatum graue committere. Quia assumis Iuramentum vt medium & firmamentum grauis iniquitatis; nam illud assumitur ad firmiorem & veritatem faciendam detractionem proximi. Neque ab hac intentione, quae est in essentia Iuramenti imbibita excusari potes. Et ita in hoc casu esse peccatum mortale, defendit Sanchez & Suarez *supra.* Bonacina *disp. 4. q. 1. punct. 3. sine.* Reginaldus lib. 18. *summ. n. 87.*

6 Secundò infero te non committere peccatum mortale aduersus religionem, & contra Iuramentum, cum proprium peccatum manifestas, & de illo re iactas, & vt credaris committis vel complacentiam illius habere, Iuramento narrationem confirmas. Nam esto illa narratio ob complacentiam mortalis sit, Iuramentum non assumitur vt medium ad augendam & firmendam illam mortalem complacentiam in se, sed in audientium animis; (hoc est) assumitur, vt medium ad firmendam in auditoribus credulitatem illius qui finis non videtur mortaliter prauius. Consentit Suarez & Sanchez *supra.*

7 Deinde defectus iudicij, qui in eo situm est, vt Iuramento deficiat causa honesta & utilis ad iurandum, si praesens consideretur, nunquam excedit culpam venialem, tam in Iuramento assertorio quam promissorio. Quia non videtur grauis irreuerentia Deo fieri, quod eius nomen absque necessitate inuocetur, si iustè & verè inuocatur; Sic Sayro in *clauis Reg. lib. 5. cap. 4. num. 32.* Lessius lib. 2. c. 42. *dub. 3. n. 17.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuram. cap. 12. n. 3.* Nauarr. *cap. 12. num. 3.* Sanchez lib. 3. in *Derealog. cap. 4. n. 35. & iustatur esse omnium.*

Dixi non excedere culpam venialem defectum iudicij; si praesens consideretur. Quia sæpè, ex inuicem defectu nascitur negligentia in inquirenda veritate, & iustitia ad Iuramentum requisitis, & tunc si negligentia grauis sit, peccatum erit mortale non tam ob defectum iudicij, quam ob periculum falso & iniuste iurandi. Si solum negligentia leuis, & imperfecta fuerit, peccatum erit tantum veniale. Valentia alius *reolaris 2. disp. 6. quæst. 7. punct. 3. post medium,* vbi de iudicio, *pag. 1394.*

feris, sed futuræ, id est non solum iuras te habere propositum, & animum exequendi rem promissam; sed etiam illam esse executurum, ergo si de facto non exequeris; cum possis, & tenearis? efficit quantum est ex parte tua Deum fa lo fuisse testatam. Quod tam in graui materia, quam leui eiusdem rationis est; vt liquet ex eis quæ de Iuramento assertorio diximus.

7 Secunda sententia distinctione vitur, affirmat namque si materia promissa sit totalis, defectum in eius executione peccatum mortale esse; si verò sit partialis esse veniale. Ratio huius sententiæ est, quia defectus in partiali materia, & leui non videtur sufficiens ad constituendum Iuramentum falsum. Nam iurans recitare horarium, & vnum aue prætermittens absolute horarium dicitur recitasse, & promittens solvere centum aureos, si soluat vno aße prætermisso, censetur abunde promissioni satisfacere; neque ob tam leuem materiam omifam vocabitur infidelis, & falsus. Secus verò si materiam integram non soluerit, falsus & infidelis reputabitur. Ergo defectus in materia totali graue peccatum erit; secus in materia partiali leui. Sic Caietanus 2. 2. quæst. 87. art. 7. dub. 1. Couarr. lib. 1. variarum cap. 1. num. 2. vers. 2. ad finem Et in cap. quamuis pactum, 1. p. §. 1. num. 4. Cordona in summ. q. 188. Sayro in clausi Reg. l. 5. cap. 4. à n. 28. Philiar. de offic. sacerdotis tom. 1. 2. p. 1. 3. cap. 3.

8 Tertia sententia absolute docet, esse solum peccatum veniale, siue materia promissa leuis, sit totalis, siue partialis. Hoc enim vt bene probat Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuramento, cap. 16. à num. 5. & Valent. 2. 2. disp. 6. quæst. 7. punct. 3. conclus. 3. nullus est considerandus. Quia si semel ponamus defectum in materia totali esse mendacium; & Deum in testem falsi fuisse adductum, etiam quando est defectus in materia partiali mendacium erit. Nam qui deficit in parte materiæ promissæ sine dubio non verum reddit promissum. Nam hæc veritates consistit in adæquatione executionis cum promissione. Si ergo executio promissioni non adæquat omnimodo, absolute redditur falsum. Quod exemplo Iuramenti assertorij confirmari potest. Si enim diceris in hac vniuersitate esse ducentos & quinquaginta Scholasticos, scires tamen non esse, nisi ducentos & triginta & octo, sine dubio mendacium diceris, nisi illa prima propositio intelligeretur moraliter (hoc est) esse ducentos & quinquaginta plus minusve, quia propositio affirmata non adæquat intellectui. Quapropter siue defectus sit in materia totali, siue in partiali affirmat hæc sententia, cui ego vt probabiliori assentior, non esse peccatum mortale. Sic Diuus Antoninus 2. 2. tit. 10. cap. 4. §. 1. Angelus verbo Iuramentum 5. n. 4. Syluest. eodem 4. q. 1. Nauar. summ. cap. 12. n. 10. & c. 18. n. 7. Man. Rodrig. 1. tom. summ. c. 192. n. 5. in editione. Azor. tom. 1. institutionum moral. lib. 5. c. 27. & lib. 11. c. 5. q. 3. Suarez tom. 2. de Religione tract. 4. lib. 3. de Iuramento cap. 16. à n. 9. Sanchez lib. 3. in Decalog. c. 4. n. 23. cum aliis.

Ratio præcipua sumitur ex Diuo Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. ad 5. Vbi ait. Quicquid promittit, si habeat animum faciendi, quod promittit, non mentitur. Quia non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si verò non facit, quod promittit; tunc videtur infideliter agere, per hoc quod animum mutet. Quod ergo mendacium proprie non committat in omittenda promissione, non adducit Deum in testem falsi. Et confirmo, cum sub iuramento promittis aliquid faciendum, non solum iuras in actu exercitio; te habere animum exequendi rem promissam; sed etiam iuras formaliter, te esse executurum. Ergo illud iuramentum tunc est verum vel falsum. Ergo eius veritas vel falsitas, moralis non pendet ex futuro euentu; ac proinde esto non exequaris rem iuratum, causa esse non potest, quod Deus à te inductus fuerit in testem falsi. Aliàs ob nullam rationem excusari posses ab executione rei iuratae. Deinde in iuramento promissorio non inuocas Deum, vt testetur te fore executurum rem promissam. Nunquam enim ad hoc munus testimonium diuinum expostulatur, sed solum expostulatur vt sub sua auctoritate promissionem illam suscipiat. Ergo postea executionem omittens infideliter agit, non tamen mentiris. Esse autem infidelem in re leui non est grauis iniuria Dei. Quia non destruitur speciale aliquod ipsius attributum etiam in effectu hominis. Non enim destruis veritatem, siquidem illo tempore cum executionem omittis, non adducis Deum in testem; quando verò promissisti, verè adduxisti. Neque etiam destruis eius fidelitatem; quia non inuocas Deum vt ipse promittat, sed solum inuocas vt assistat promissioni & obligationi, præbeatque auctoritatem futuræ executioni. Ex qua assistentia prouenit irreuerentia qua Deo fit cum impletur id, quod sub eius auctoritate promissum est.

Hinc fundamenta contraria soluta manent. Siquidem Deus in iuramento promissorio vt respicit rem futuram non adducitur vt testis formaliter, sed vt præbens auctoritatem futuræ executioni per modum fide iustoris, non qui in se obligationem suscipiat, sed qui sua præsentia & testimonio firmitatem tribuat promissioni.

9 Quantum verò ad iustitiam attinet. Communis sententia defendit spectandam esse materiam, quæ si grauis sit,

mortale peccatum erit iuramentum in quo ipsa deficiat. Vt si iures fornicari, grauitur vindicari, aliudve mortale peccatum facere. Ratio est; qui auctoritate diuina, diuinoque testimonio te firmas in proposito peccandi mortaliter. Ergo. Peccas mortaliter contra reuerentiam Deo debitam; idem tenetis sub mortali non facere id, quod iuras. Ergo perinde est, ac si falsum iurasses. Et in hac parte omnes conueniunt. At si materia leuis sit, eò quod vindicatio iurata sit leuis, affirmat communis sententia solum esse culpam venialem. Quia non videtur grauis Deo irreuerentia fieri quod eius auctoritate te firmas in proposito veniale peccatum committendi, præcipue cum solum sub obligatione venialis culpæ tenearis iuramentum illud non exequi. Sic expressè Nauar. summ. c. 12. n. 13. & 15. Couarr. de pactis 1. p. §. 6. n. 6. Azor. tom. 1. l. 11. institutionum moral. c. 5. q. 1. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3. post medium. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. l. 3. de iuram. c. 19. Lessius l. 2. cap. 42. dub. 4. n. 18. Sanch. l. 3. in Decal. c. 4. n. 20. & sequenti. Bonac. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 3. n. 9. circa finem.

10 Verum hæc communis sententia quoad hæc secundam partem difficultatem patitur. Primò. Nam iurans aliquid peccatum veniale diuina auctoritate, & maiestate præterdit se firmare in illo commendo. Ergo ostendit à diuina maiestate illud approbaturisquidem sub illius præsidio promissum esse. Hoc autem est grauis iniuria, & blasphemia contra Deum, ergo. Et confirmo; quia adducendo Deum in testem, & quasi fiduciosorem peccati futuri adducitur vt illius cooperatore. Sed Deum esse cooperatorem peccati, etiam leuis, infinite cum diuina bonitate pugnat; sicut pugnat esse auctorem. Ergo est grauis iniuria. Secundo; si iurans obligatur est non exequi iuratum, & cum iurato, obligatur non habere animum exequendi. Ergo perinde est, ac si falsum iurasset. Tertio; si iurasset rem impossibilem, eamque vt impossibilem cognosceres, peccates mortaliter. Quia iuras falsum. Non enim habere potes propositum & voluntatem implendi, quod esse impossibile apprehendit. Sed peccatum veniale inter impossibilia reputari debet. Nam ea facere possumus, quod licet possumus. Ergo iuramentum de illo committendo mortale erit.

Cæterum propter hæc, & si difficultia, à communi sententia & praxi recepta, non debemus recedere. Fateor enim sic iuramentum peccatum veniale ipso facto, præterdendo diuino testimonio se firmare in proposito illud committendi. Non quia exiltimes fore gratum & approbandum à Deo; de hoc enim non cogitas; sed quia ex quadam simplicitate & vulgari ignorantia credit; quidquid sub iuramento promittitur, sine bonum siue malum immutabile esse debere. Ad confirmationem negamus in iuramento promissorio de re iniqua inuocari Deum, vt cooperatorem peccati promissi, sed solum vt testem promissionis. Ex qua inuocatione non videtur fieri grauis irreuerentia, si res promissa mala sit venialiter tantum.

Ad secundum concedo sic iuramentum obligatum esse sub veniali tantum non exequi rem iuratum; & cum iurat obligatum esse sub veniali tantum non habere animum exequendi; ac proinde non peccare mortaliter. Hinc fit grauis peccare iuramentum peccatum veniale sine animo exequendi, quam iuramentum ex animo. Quia iurans sine animo committit peccatum mortale peritij falsi; at iurans cum animo non mortale, sed veniale tantum committit. Duplex tamen; nempe propositum peccandi, & iuramentum talis propositi.

Ad tertium respondeo esse diuersam rationem in iuramento de re absolute impossibili, & de peccato veniali. Quia iuramentum de re absolute impossibili reddit impossibilem voluntatem faciendi illam. At peccatum veniale esto de iure reddat impossibilem voluntatem, non tamen de facto. Et cum solum sub obligatione venialis culpæ sit hæc impossibilitas iurata non valet iuramentum mortale reddere.

11 Hinc fit iuramentum de non præstando consilium aliquod Euangelicum esse solum veniale culpam. Quod fit culpa, dubium esse non potest, cum diuinum testimonium affirmas ad obstandum diuinæ voluntati. Sed quid hæc obstantia, aliàs peccatum non est, non videtur grauitur diuina maiestas in testem adducta iniuriari, Sic Nauar. Valent. Azor. Lessi. Bonacina. locis allegatis, Sanchi. d. c. 4. n. 30. Suarez. l. 18. num. 6.

12 Sed inquires an omittere consilium Euangelicum, quia iurasti omittitur, vel peccare peccatum veniale, quia iurasti facturum, peccatum sit mortale, vel veniale?

Respondeo regulariter veniale esse, quia procedit ex quadam vulgari ignorantia, qua credis sic iuratum esse executurum. Sic Sanch. lib. 3. c. 4. n. 29. Suarez. lib. 3. de iuramento c. 19. n. 6. & 7. At si illam ignorantiam secludamus; exitum executionem rei illicitæ vel omissionem Euangelici consilij, quia iuratum est, per se mortale peccatum esse, est enim grauis blasphemia irreuerentiam iuramenti præstare, quod est contra iuramenti religionem. Adde talem executionem tacite continere errorem in fide. Sic indicat Sanch. n. 29. fine.

PUNCTUM VII.

Quod peccatum sit in iudicio, vel extra iuramentum præstare in alio sensu ab eo quem alius intelligit?

SUMMARIUM.

- 1 In iudicio legitimo, & in contractibus peccatum est mortale.
- 2 Extra iudicium, & in contractibus sic iurare absque necessitate culpa est.
- 3 Solum est veniale seclusa iniustitia aut alia extrinseca circumstantia.
- 4 Honestas causa intercedente nulla est culpa.
- 5 Expenduntur plures casus in praxi contingentes.
- 6 Vnus amphibologia debet scire saltem in genere se posse veritatem regere.

1 **C**ertum est si iudex ita iuridicè interroget, ut tenearis te vocitatem fateri, te peccatum mortaliter si veritatem occultes amphibologicè vtens iuramento. Quia facis contra obedientiam superiori debitam. Idem est quando ad firmitatem alicuius contractus expostularetur iuramentum; tu verò vt obligatione solvatis, amphibologicè iuras. Quia decipis proximum in re graui. In his omnes conueniunt vt restatur Sanchez. *alio relatis. lib. 3. in Decal. c. 7. n. 1. & 2. Lessius lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46.*

2 Si verò extra legitimum iudicium, vel extra contractus indigentes iuramento ad firmitatem loquamur; nemini dubium esse potest, loqui, & à fortiori iurare sine necessitate, vel speciali vtilitate in alio sensu ab eo, quem auditores intelligunt, esse culpam, & peccatum. Quia talis modus loquendi contractus est civilis & politica hominum conuersationi, & synceræ locutioni, maxime in rebus seculis, omniâque dolis & fallaciis patentes; nemini que fides adhiberi posset, si hic modus loquendi, vt licitus approbaretur; Quapropter etiam tunc non pecces peccato mendacii, peccas tamen contra præceptum affirmatiuum dicendi veritatem sincerè, & simpliciter; vt bene notauit Valent. 2. 2. *disp. 5. q. 53. punct. 2. circa finem.* Et ita hunc modum loquendi absque necessitate peccatum esse, tenet idem Valentia *ibi. & disp. 9. q. 7. punct. 4. circa finem.* Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46. & 48. Azor. tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. de iuram. c. 10. n. 10. & c. 11. n. 6. Sayro in clauis Regia l. 5. c. 2. n. 41. Bonac. disp. 4. q. 1. punct. 12. n. 2. & pluribus relatis. Sanchez. lib. 3. in Decal. c. 6. n. 16.*

Verum (seclusa iniustitia, aut alia extrinseca circumstantia, quæ ex tali modo iurandi oriri possent) existimo tale iuramentum absque necessitate factum non excedere culpam venialem. Probo. Quia tali iuramento solum deficit comes iudicii non iustitiæ (vt suppono,) neque veritatis, vt statim probabo. Ergo solum est peccatum veniale. Quod autem tali iuramento veritas non deficiat videretur certum; Nam illud iuramentum non cadit supra propositionem exterius prolata viamque sed secundum quod restricta est animo profertentis. Verbi gratia. Rogaris an commiseris furtum, quod verè commisit; respondes, & iuras te non commisisse. Subintelligendo in illa hora, in qua rogaris; vel non commisisse coram Iudice, parente, absque consanguineis. Tale enim iuramentum veritatem habet; siquidem non affirmas absolute non commisisse; sed non commisisse illa hora, in qua rogaris vel coram illis personis & hoc est veritas. Propositio ergo illa exterius prolata ex intentione profertentis determinatur, ipsamque iuramentum supra omne illud complexum cadit. Confirmari potest euidenter ex factis Christi *Ioannis 7.* Dixit discipulis se non esse ascensurum ad diem festum pasche, & tamen statim ascendit; quæ propositio stante scientia Christi futurorum à falsitate excusari non posset, nisi aliquid aliud superaddatur, nempe non esse ascensurum cum suis discipulis, vel non esse ascensurum manifestè & publice, vel non esse ascensurum ad festum agendum; sed ad patendum. Simile est illud *Matth. 3.* de die illa scilicet iudicii, nemo scit, neque filius, & subintelligi enim debet à dicendum, vel non scit à se, sed à patre. Est ergo manifestum veritatem propositionis vocalis non sumi præcisè ex verbis, vt sonant, sed secundum intentionem profertentis; idemque confirmat. Text. in *capite humana aures 22. q. 5. ibi.* Humana aures talia verba nostra indicant qualia foris sonant; diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis profertentur. Apud homines cor ex verbis; apud Deum verba pensantur ex corde. Pensari ergo debet falsitas, aut veritas non ex verbis præcisè sed ex corde profertentis. Ergo iuramentum amphibologicè factum veritatem habet. Ergo solum illi deficere potest discretio & iustitia. Iustitiam supponimus non deficere. Aliàs prauitate mentis esset mortale vel veniale. Restat ergo, vt sola discretio deficiat, cuius defectus (vt supenus dictum est) venialis est; eò quod non euacuet finem præ-

cipuum iuramenti, qui est veritatis confirmatio. Nam licet euacuet finem secundarium iuramenti, qui est confirmare veritatem necessariam; siquidem absque necessitate fit; non ob inde grauem deordinationem continent. Et ita hanc sententiam tenet Caietan. 2. 2. *q. 89. a. 7. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. c. 9. 10. & 11. Lessius lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 48. Sanchez. lib. 3. in Decalog. c. 6. n. 15. & 22. & alij apud ipsos.*

4 Dixi esse solum venialem culpam, quando hoc iuramentum fit absque necessitate. Si enim aliqua causa honesta occultandi veritatem intercedat, qualis esset si ad tuam tuorumque salutem, honorem, rem familiarem tuendam conueniret, occultatio; aut si conueniret, ne annuere interroganti iniustis nullam culpam committis. Sic amphibologicè iuras. Et ratio est clara quia defectus iudicii, qui in tali iuramento esse poterat, cessat interueniente causa iusta sic occultandi veritatem. Sic tenet expressè Nauarrus *capite humana aures. 22. q. 5. in q. 2. n. 12. & in summa c. 12. n. 9. & 19. Toletus lib. 4. summa. c. 21. n. 9. Suar. lib. 3. de iuram. c. 10. num. 4. Valent. 2. 2. disp. 5. quæst. 13. punct. 2. circa finem.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dubio 9. numer. 47. Bonacina disp. 4. questione 1. punct. 12. numer. 4.* Quod verum habet, tamen non rogatus iures, sed te offensas ad iurandum, si tamen iurandi, occultandique veritatem honesta causa intercedat; qualis intercedere potest cum obligas famam proximi restituere, neque alia via commodiori reparare potes, quam vtu amphibologicè iuramenti. Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 6. num. 21. Bonacina tom. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 12. num. 5.* Ex hac certa doctrina deciduntur plures casus in praxi contingentes.

5 Primò rogatus de delicto, quod saltem sub opinione probabili non teneris manifestare, vel ex eo quod non iuridicè rogaris; vel ex eo quod tibi graue nocuumtum ex manifestatione prouenit, negare poteris facillè, subintelligendo in carcere, vel ad dicendum. Sic Sanchez *d. cap. 6. num. 23. & 25. Claus Regia lib. 4. cap. 5. num. 4. & lib. 12. cap. 17. num. 29. Nauarrus cap. humana aures. in quæst. 1. num. 9. Bonacina disp. 4. quæst. 1. punct. 12. num. 4.* Secundò rogatus de complice, quem ex iisdem rationibus manifestare probabiliter non teneris. eodem modo negare poteris. Sic relati Doctores. Imò potes te offerre ad sic iurandum; quando id opus esset. Adde si forè socios detexisti, cum non deberes: obligatus es pro illorum defensione iuramento amphibologico vt, si speras damnum factum reparaturum; obligatus inquam es ex iustitia, si malitiosè contra ordinem iuris detexisti. Si verò ignorantes, & absque culpa processisti; solum teneris ex charitate. Quia teneris reparare damnum proximi modo, qui tibi licitus est; & non incommodus. Sanchez *libro 3. in Decalogum cap. 6. num. 28.*

Tertiò, rogatus de furto, quod in recompensationem accepisti; vel de mureo, quod verè non debes; quia soluisi; aut verè non debes; quia non est terminus impletus, vel præputerare probabiliter excusatis; poteris iurare te mutuum non accepisse, subintelligendo, vt debeas statim soluere. Quia ad huiusmodi finem iudex iuramentum exigit. Sic Couarr. *lib. 1. variat. c. 2. n. 4. Suar. lib. 3. c. 9. n. 6. Sanchez. lib. 3. in Decal. c. 6. n. 32. & lib. 1. de matrim. disp. 10. n. 27. Bonacina disp. 4. de iuram. q. 1. punct. 12. n. 5.*

Quartò, rogatus an promiseris matrimonium à cuius obligatione secundum opinionem probabilem immunis es, iurare poteris non promisisse, subintelligendo, vt tenearis. Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 10. n. 27. & 28. & lib. 3. in Decal. cap. 6. n. 32.*

Quintò, exemptus probabiliter à gabellæ solutione iurare poteris te non portare talem; vel talem rem; esto portes; subintelligendo, ita vt gabellam debeas, quia hic est finis, vel saltem debet esse interrogantis. Suar. *lib. 3. cap. 9. num. 7. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 4. quæst. 5. Sanchez. num. 32. sine. Bonac. disp. 4. quæst. 1. punct. 12. n. 5. vers. 9.* Et cuiuslibet datum est opinionem probabilem sequi.

Sextò creditor exigens debitum virtute instrumenti publici affirmare poterit sibi totam illam quantitatem deberi; etiam si pars soluta sit, si aliud est debita. & illam recuperare non potest. Imò poterit iurare partem illius debiti sibi non esse solutam intelligendo, vt non sit tantumdem debitum. Quia verum iurat. Excepi nisi hoc iuramentum cederet in præiudicium alterius creditoris, qui haberet ius anterius, debito illo non contento in instrumento; cui debitor satisfacere non potest nisi sibi totum debitum soluat. Tunc enim ob præiudicium alterius creditoris iurare non poterit totam illam quantitatem sibi deberi; aut partem illius debitam non esse solutam. Sic Sanchez *d. cap. 6. num. 35. & 36. Bonacina 2. tom. disp. 4. quæst. 1. punct. 12. vers. 8.*

Septimò è contra debitor à quo debitum expostulatur virtute alicuius instrumenti maiorem quantitatem continetis, quam ipse debeat, poterit absolute negare se illud debere. Imò, & negare illam partem debiti, si ex confessione partis probabiliter timet obligandum esse soluere quod non debet quia ad vtendum æquocatione habet legitimam causam.

Causa

Cauere tamen debet ne præiudicium creditori sequatur in parte debita. Eaque de causa tenetur partem illam soluere, & etiam expensas, si quas facit in illius recuperatione ob mortuam solutionem. Sanchez lib. 3. cap. 6. n. 33. Gutierr. lib. 1. practicar. q. 6. n. 2. Bonacin. disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 10.

Octauo, habens iustam & probabilem causam occultandi fisco vel creditoribus aliqua bona; ne videlicet sibi defint necessaria ad sustentationem; neve mendicare cogatur, poterit negare se occultasse subintelligendo, quæ manifestare obligatus sit. Idemque possunt respondere testes ipsi cognoscentes. Sic expressè Bonacin. d. disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 3. Sanchez lib. 3. c. 6. n. 31.

Nono, si per iuramentum coactus sis promittere sub iuramento dare aliquam pecuniam, iurare poteris eam darum subintelligendo si debeas: Quia iustam habes causam vtendi hac retigueratione. Eaque restrictione facta obligatus non eris soluere, si non debeas. Quia solum ad soluendum si debeas virtute Iuramenti obligatus fuisti. Sic Valent. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 4. circa finem. Sanch. lib. 3. c. 6. n. 37. & 38. Bonacina disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 11.

Decimo, rogatus an venias ex loco, qui falso putatur peste infectus, aut illac transferis: potes negare subintelligendo, ita vt sit infectio. Imò etiam si locus sit peste infectus; si tamen certus es, te sanum esse, vti poteris ea æquiuocatione, sic Nau. cap. 12. n. 19. Tolet. lib. 4. cap. 2. n. 9. Suarez cap. 9. numer. 7. Sanch. cap. 6. n. 35. Bonacin. disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 3. Vbi ex Syluestro optimè aduertit religiosos, & clericos non excusari ab hoc iuramento præstanto, & veritate dicenda, ex eo quod custodes Laici sint, quibus non videntur ipsi subiecti. Quia non expostulatur ab ipsis absolutè, sed ex suppositione quod velint ciuitatem intrare.

Vndecimo, scholasticus rogatus à iudice, an fuerit locutus cum aliquo ex oppositoribus ad cathedram; vel illius domum fuerit ingressus, potest respondere negatiuè, si verba, aut ingressus domus non fuerit subornationis causa; quia hæc debet esse mens iudicis interrogantis, sic Nauar. sum. c. 12. n. 19. Sayro in clauis Regia lib. 5. cap. 4. n. 24. Sanchez lib. 3. c. 6. n. 34. Suar. lib. 3. c. 6. n. 7.

Duodecimo, Canonici & Iudices obligati seruare secretum eorum, quæ in congregatione tractantur, possunt iurare non violasse secretum, neque ibi acta cum aliquo communicasse, si nihil eorum, quæ sub graui culpa obligati erant celare, manifestauerint. Quia de iis, & non de aliis censetur iudex interrogare, sic Suarez, Sayro & Sanch. locis allegatis.

Decimo tertio, Mulier, quæ adulterium commisit, poterit sub iuramento negare commississe subintelligendo, vt manifestare teneatur. Sayro in clauis Regia lib. 5. c. 4. n. 24. Sanchez lib. 3. c. 6. n. 41. Bonacin. disp. 4. quæst. 1. punct. 12. vers. 6.

Decimo quarto, coactus accipere aliquam in sponsam, quam ducere non tenetur, iurare poterit se illam ducturum subintelligendo, si obligationem habeat: Et idem est de vxore, quæ cogitur cum marito cohabitare, cuius cohabitatio sibi interdicta est, poterit iurare cohabitaturam, subintelligendo, si id licitè possit. Quia iustissimam causam habet vtendi in iis casibus tergiversatione. Nauar. cap. 12. n. 9. Syluester. Iuramentum 3. quæst. 2. Azor. tom. 2. lib. 11. cap. 4. q. 5. Sanchez lib. 3. cap. 6. n. 40. & 41.

Decimo quinto is qui mutuare non tenetur, poterit respondere petenti mutuum, se nullam pecuniam habere, subintelligendo in alio loco ab eo, in quo habet, vel in ordine ad mutuandum. Qui modus respondendi licitus erit si causa subest negandi mutuum; nempe quia illis pecuniis eget ad alium vsum, vel timet debitorem difficilem fore in soluendo, sic Nauar. sum. cap. 12. numer. 18. Sayro in clauis Regia lib. 5. cap. 4. n. 26. Sanch. aliis relatis n. 3. Bonacina tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 12. n. 3.

Decimo sexto, mercatores qui non possunt iustum pretium ab emptoribus obinere, nisi iurent tanti vel tanti sibi mercem stare, cum de facto non stet; iurare quidem possunt, tanti sibi stare, subintelligendo computatis omnibus expensis; vel tanti sibi stare subintelligendo cum alia merce, quam habent domi, vel alibi emerant, sic Lessius lib. 2. c. 2. dub. 9. n. 46. Rebellus lib. 9. q. 7. n. 8. Bonacina disp. 4. de iuramento q. 1. punct. 12. n. 8. & disp. 3. de contract. q. 2. punct. 4. in fine. Idem dicendum est de emptoribus iurantibus rem alias minoris emisse, Bonacina & Rebellus, supra.

Denique quotiescumque aliqua causa honesta se offert, tegendi veritatem, poteris absque peccato vt i amphybologico iuramento, vt ex allatis exemplis constat, & ex ratione hæc dicta. Quia tale iuramentum veritatem, & iusticiam habet, & cum vtile sit, illud præstare, non deficit iudicium. Ex nullo ergo capite vitari potest. Quapropter, vt bene dicunt Sanch. d. c. 6. n. 45. Bonac. d. disp. 4. q. 1. punct. 12. vers. 7. & alij apud ipsos, etiam si rogans omnem æquiuocationem vellet excludere, & vltra iuramentum de te facta petat iuramentum de calumniâ; exigatque iuramentum dicendi veritatem sincerè, absque vlla æquiuocatione; adhuc poteris iurare amphybologico iu-

ramento, & restrictione facta. Quia subintelligere potes, te iuraturum absque æquiuocatione inuisa. Nulla enim propositio ita amplè sumi potest; quin aliquam restrictionem habere possis in mente. Quod manifestè conuincitur in confessorio rogato de delictis in confessione auditis, qui ea tacere tenetur quomodocumque iuramento exigatur. Dari ergo potest aliqua via occultandi veritatem absque mendacio. Quando vero absque vlla causa quis virtutem amphybologico iuramento, iam dixi esse solum veniale secluso iuramento necessariò in contractibus & in iudicio.

Pro supradictis est maxime aduertendum, videntem, aliqua ex dictis amphybologiis debere scire saltem in genere se posse absque mendacio veritatem tegere; non tamen opus est in particulari cognoscere modum, quo debet regi. Quocirca si intendat iurare consensu quem vir doctus verum reperiet, & sciat verum ibi reperiri posse; sufficit ad excusationem peritij. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de iuramento cap. 10. num. 4. Sanch. lib. 3. cap. 6. n. 46.

PUNCTVM VIII.

Vtrum Iuramentum factum tam in iudicio, quam extra peccatum sit mortale.

SUMMARIVM.

- 1 Tripliciter factò interuenire potest.
- 2 Iuras sine animo implendi semper peccat mortaliter.
- 3 Propositus obiectio est sibi illi factis.
- 4 Si iuras falsum sine animo iurandi est mortale, tamen si ratio non ita facilis sit.
- 5 Iurare verum sine animo iurandi, non est mortale. Sed quid in iudicio & contractibus.
- 6 Si iures abque animo te obligandi, communis est sententia, peccatum graue esse.
- 7 Resoluitur idem esse dicendum, ac de iuramento sine animo iurandi factum.
- 8 Ad verum iuramentum non est necessarius expressus animus te obligandi.

NOtandum est, tribus modis fictionem in iuramento interuenire posse. Primo, si iures sine animo iurandi. Secundo, si iures sine animo te obligandi. Tertio, si iures sine animo implendi, quod iuras. His positis.

2 Dico primo, siue in iudicio, siue extra iurans sine animo implendi iuratum, peccat mortaliter. Quia vero iuramentum, quale hoc est, deficit prima veritas. Ita ex communi sententia Lessius lib. 2. cap. 4. 2. dub. 8. num. 42. Suarez lib. 3. de iuram. c. 17. n. 9. Sanchez lib. 3. in Deale. c. 4. n. 26.

3 Solum obiecti possunt aliqua iuramenta, quæ passim fiunt absque animo & proposito implendi; & tamen non censentur à doctis peccata mortalia. Hæc sunt iuramenta, quibus parentes minantur filijs supplicia non tam animo exequendi, quam eos deterrendi, & corrigendi. Item iuramenta cedendi loco, & honore, quæ vrbaniutatis causa fiunt. Sed facile huic objectioni respondetur in iis iuramentis subintelligi aliquam conditionem, quæ ea à falsitate excusat, & vera reddit. In iuramentis comminatorijs subintelligitur conditio, nisi alius se correxerit, veniãve postulauerit, vel maius incommodum inde timeatur. In iuramentis vrbaniutatis subintelligitur nisi alteri nimis molestum fuerit. Verum, si abique vlla subintelligenda conditione iuramentum præstetur sine animo implendi dubium esse non potest, quin sit mortale. Lessius lib. 2. cap. 4. 2. dub. 4. num. 22. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 17. num. 9.

4 Dico secundo si iuras sine animo iurandi, distinguendum est, vel iuras verum, vel falsum. Si iuras falsum; tam in iudicio, quam extra, est peccatum mortale. Si iuras verum; probabile est esse solum veniale extra iudicium; in iudicio, & in contractibus mortale. Priorem partem conclusionis nempe iurare falsum sine animo iurandi esse mortale defendunt Ciceranus 2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. Sotus lib. 8. de iustitia q. 1. art. 7. in solut. ad 4. Couar. in cap. quomodo pactum de pactis i. 7. S. 5. n. 2. & 3. Petrus de Ledelm. 2. tom. sum. tract. 11. c. 3. dub. 6. Leonardus Lessius lib. 2. c. 4. 2. dub. 8. n. 43. Suar. tom. 2. sum. de Relig. lib. 3. de iuram. cap. 17. n. 5. Bonacina tom. 2. sum. disp. 4. q. 1. punct. 7. n. 6. Sanch. lib. 3. c. 6. n. 9. Rationem reddunt; Quia iuramentum externum, quod est diuine maiestatis cultus assumitur ad falsitatem confirmandam. Vnde sicut genuflexio, aliisque externis cultus, si idolo tribuerentur, esset peccatum graue. Quia applicatur materiz indebitæ ad id solum debita Deo. Similiter est grauis irreuerentia contra Religionem, iurare falsum verbis tantum absque intentione. Quia internus cultus Deo per iuramentum debitus materiz indebitæ applicatur. Ceterum hæc ratio solum videtur con-

nincere in Iuramento externo factō per idola, vel creaturam
sistendo in ipsa; ibi enim cultus externus Deo debitus materiae
indebitae applicatur, & saltem in foro externo diuinitas, & in-
fallibilitas in idolis, & creaturis recognoscitur, quod est blas-
phemum. At in Iuramento verbo tenus factō per Deum in
confirmationem falsitatis, hic cultus non inuenitur. Non enim
falsitas honoratur, sicut non honoratur iniustitia, & cum ad
testandam rem iniustam adducitur, sed ad summum in illo Iu-
ramento Deus iniuriatur, eō quod saltem simulatē, & in appa-
rentia adducitur in testem falsi. Cūm verō viget exterior
Dei cultus, cadit supra materiam indebitam scilicet falsitatem;
ergo est peccatum graue. Facile respondeo, cadit supra mater-
iam indebitam, quae obiectum sit honora- tionis, quaeque co-
latur, & honoretur per talem cultum, nego; cadit supra mat-
eriam indebitam de illa contestando & affirmando, concedo.
An verō haec contestatio apparens sufficiat ad peccatum mor-
tale; restabat probandum. Quapropter Lessius lib. 2. de iustitia
c. 42. dub. 8. n. 43. inclinatur non esse mortale iurare falsum sine
animo iurandi, si per iniuriam cogaris iurare, & falsitas peni-
tus occulta sit. Quia neque intendis Deum in testem vocare,
sed simulare, neque secundum prudentem estimationem pote-
ris censeri iurare falsum. Quia falsitas est penitus occulta; &
quia iustam causam habetas alia mente iurandi.

Ceterum retinenda est communis sententia, quia extra
hunc casum adductum à Lessio, nullum doctorem inueni (etsi
plures euolu) qui affirmaret non esse peccatum mortale iura-
re falsum etiam sine animo iurandi. Et ratio esse potest. Quia
videtur Deo grauis irreuerentia fieri, ex eo quod tantum in
apparentia, & nomine tenus in testem falsi inuocetur. Nomini
enim Dei summa reuerentia debetur. Deinde si semel admira-
mus, Deum simulatē inuocari posse in testem falsi absque graui
peccato, finis Iuramenti, qui est veritatis confirmatio magna
ex parte, imò penitus frustraretur. Non igitur est conceden-
dum. In iudicio autem, & in contractibus grauib; procul-
dubio est, esse mortale iurare falsum absque animo iurandi.
Quia in iudicio est contra mandatum superioris; in contracti-
bus est contra iurem parti contractanti debitam, & in utroque
casu contra reuerentiam debitam diuino nomini cui prædica-
tur falsi reificatione. Dixi esse mortale iurare falsum sine ani-
mo iurandi. Nam si cum aliqua restrictione iurares, quae verum
sentium faceret, id non esset falsum Iuramentum; ac proinde
in præfenti de illo non loquimur; sed regulandum est iuxta
dicta puncto precedenti.

Secunda pars conclusionis nempe probabile est, non
esse mortale, si verum iures, sine animo iurandi. Tene Lessius
lib. 2. de iustitia c. 42. dub. 8. n. 42. Sanch. aliis relatis lib. 3.
cap. 6. num. 9. & 10. Bonac. disp. 4. quæst. 1. punct. 7. circa
finem. Ratio est. Quia non videtur ex hoc Iuramento fieri
grauis iniuria Deo, neque homini. Non Deo; quia esto simu-
letur adduci in testem, adducitur in testem veritatis; sicuti
cum simulatē oras eo tempore, quo non teneris præcepto
orandi, non obinde censeri Deo facere grauem iniuriam.
Neque etiam ex tali Iuramento homini prouenit grauis ini-
uria. Quia supponimus grauerit inde non laedi. Ex nullo
ergo capite mortale peccatum esse potest. Est tamen absque
dubio peccatum veniale, & graue quando nulla legitima &
honestæ causâ fieret, quia est quædam fictio vim Iuramenti
eueruens.

Si verò in iudicio vel in contractibus veritatem iurares
sine animo iurandi, ferè omnes Doctores firmant, te pecca-
turum mortaliter. Quia decipis iudicem, vel tecum contra-
hentem in te graui. Limitat autem hoc Sanch. lib. 3. cap. 7. m. 2.
dummodo inde iudicio, aut contractui notabile damnum se-
quereur, quod raro contingere potest. In contractibus, cum
fictio, & simulatio non appareat, & æquè cogendus sis, ac si
verè iurasses. Limitatio placet in contractibus, quia ibi dam-
num proximi attenditur, quod raro euenire potest, nisi Iura-
mentum necessarium esset ad contractus firmitatem. A iudicio
tamen excludo limitationem. Quia semper hæc simulatio illi
notabiliter præiudicat; Superioris enim præceptum non solum
est de veritate dicenda sed de dicenda sub diuino testimonio.
Deladis ergo grauerit iudicium si diuinum testimonium
omittas.

6 Dico tertio: Si iures absque animo te obligandi, quod
solum in Iuramento de futuro esse potest; communiter Do-
ctores existimant esse graue peccatum; quia sit grauis irreue-
rentia Deo cum ex vna parte eum in testem adduxeris, & ex
alia nolles testimonio, & autoritate obligari. Videris nam-
que diuinam maiestatem & autoritatem contemnere. Adde si
non habes animum te obligandi, neque animum adimplendi
videris habere. Sic Nauarr. c. 12. num. 14. Couarr. de pactis
1. p. §. 5. num. 3. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. c. 17. n. 10. Lessius
lib. 2. c. 42. dub. 8. n. 42. Sanch. lib. 3. cap. 4. num. 10. Bonacina
tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 7. circa finem.

7 Verum cum probabile sit, quod Iuramentum factum
absque animo obligandi non sit verum Iuramentum, sed simu-
latum, quale est Iuramentum factum absque animo iurandi
Fera. de Castro Sum. Mor. Part. III.

Idem quod dictum est in præcedenti conclusione de Iuramento
facto absque animo iurandi, dici debet de Iuramento facto
absque animo te obligandi. Quia eiusdem prorsus rationis
sunt. Quod autem Iuramentum, in quo expressum habes ani-
mum non te obligandi, Iuramentum verum non sit, sed appa-
rens. Probat. Quia obligatio, vel est de natura ipsius Iura-
menti, vel quædam passio ita necessariò consequens naturam
Iuramenti, vt nullatenus separari possit. Ergo si vis iurare ex-
cludendo obligationem, vis vt tale Iuramentum suam essen-
tiam non habeat, siquidem illam habere non potest sine obli-
gatione. Ergo non vis iurare, sed Iuramentum simulare. Et
confirmo ex voto factō absque intentione te obligandi, quod
secundum communiorē sententiam nullum est, & ex mat-
rimonio contracto absque intentione te obligandi ad reddendum
debitum, quod etiam nullum est: quia essentiam matrimonij
destruit. Ergo similiter nullum erit Iuramentum factum sine
intentione te obligandi. Et ita tenet Syluester verbo Iuramen-
tum 4. quæst. 7. Sanch. in summ. lib. 3. cap. 6. num. 7. & c. 10.
num. 8. Bonacina disp. 4. quæst. 1. punct. 7. num. 3. & alij
apud ipsos.

8 Dixi non esse verum Iuramentum illud in quo expressum
animum haberes non te obligandi, vt tacite colligeres ad Iura-
menti essentiam non requiri expressum animum te obligandi.
Sufficit, quod iurandi animum habes: eò enim ipso censeri
voluntatem habere eorum quæ necessariò ad Iuramentum re-
quiruntur, nisi ea expresse excludas. Sanch. lib. 3. cap. 1. o. n. 9.
Suar. lib. 2. c. 7. n. 8. Bonac. disp. 4. q. 1. punct. 7. n. 4.

PUNCTVM IX.

Quando consuetudo iurandi grauem culpam
inducat.

SVM MARI VM.

- 1 Duplex est consuetudo.
- 2 Consuetudo iurandi cum aduertentia vt verum iuretur
non est peccatum mortale.
- 3 Quod verum habet, esto iungatur mentiendi consuetudini.
- 4 Consuetudo iurandi sine aduertentia, ad veritatem: te in
statu peccati mortalis constituit.
- 5 Explicatur doctrina aliquibus annotationibus.
- 6 An debeat absolutio differri habenti hanc prauam consue-
tudinem.
- 7 An debeat ei aliqua penitentia imponi si reinciderit, te-
neaturque illam exequi?

1 Consuetudinem iurandi habes si passim iures. Duplex
hæc consuetudo esse potest. Prima iurandi falso, vel
absque aduertentia an sit verum, vel falsum quod iuras; Se-
cunda cum aduertentia vt verum iuretur.

2 Si hoc secundò modo sit consuetudo, non te constituit
in statu peccati mortalis, nec sub mortali teneris eam cauere.
Sic Valent. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3. circa finem. Vega. tom.
summ. c. 16. casu 14. Manuel. Rodrig. 1. tom. summ. c. 192. n. 11.
Petr. de Ledesma 2. tom. 17. 1. c. 2. dub. 1. & c. 5. dub. 4. & 5.
Suar. tom. 2. de Relig. 17. de Iuram. lib. 3. c. 6. n. 4. & 5. Sanch.
aliis relatis lib. 3. in Decal. c. 5. n. 9. Bonac. tom. 2. disp. 4. q. 1.
de Iuram. punct. 13. n. 2. Ratio est: quia omnia hæc Iuramen-
ta venialia tantum peccata sunt. Siquidem (vt suppono) fiunt
cum plena aduertentia ad veritatem. Ergo consuetudo ex illis
resultans solum ad peccata venialia inclinare potest. Nam solum
inclinat ad similes actus. Quod ex hac consuetudine ali-
quando in periculum labaris, non obinde censeri potes esse in
mortalis periculo perituri. Quia ad hoc periculum debet res
frequenter in periculum induci, vt probaui Tract. de peccatis
dis. 2. punct. 9. §. 3.

3 Sed quid si cum hac consuetudine iurandi verum aduer-
tenter haberes mentem, consuetudinem? Valent. Ledesma. &
Bonac. locis allegatis affirmant te esse in statu peccati mortalis,
si illam extirpare omittas, & ouentur. Quia videris esse in pe-
riculo constitutus coniungens Iuramentum cum mendacio.
Ex consuetudine enim iurandi, & ex consuetudine mentiendi
facile Iuramentum cum mendacio coniungitur. Cæterum
probabilis censo neque in hoc casu te esse constitutum in
statu peccati mortalis. Nam esto aliquando contingat, quod
Iuramentum cum mendacio coniungas, id est per accidens &
raro & consequenter, censeri non potes in periculo mortali
peccandi mortaliter esse constitutus. Sic expresse Sanch. lib. 3.
c. 5. n. 10. Et indicat Suarez, tom. 2. de Relig. lib. 3. c. 6. n. 2.

4 Si autem consuetudo iurandi sit primo modo, scilicet iu-
randi falsum, vel sine aduertentia, an sit verum, vel falsum,
sine dubio peccas mortaliter, quoties illius prauæ consuetudi-
nis recordaris: illamque extirpare non procuras, sicut si domi
concubinam haberes, & aduertens ad periculum peccandi,
B Iud

illud non remoueres, cum posses; & sicut si obligatus esses restituere, & aduertere omittetes restitutionem facere. Quia in iis omnibus amas periculum peccandi, peccas ergo mortaliter. Ita Suar. lib. 4. cap. 6. num. 6. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3. circa finem. Petrus de Lelidem. 2. tom. summ. tract. 11. cap. 5. dub. 4. post principium. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 5. num. 11. Reginaldus lib. 18. num. 87. Bonacin. tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 13. num. 4. Ratio videtur manifesta. Quia talis consuetudo est occasio sæpe peierandi. Ergo si illam non procuras expellere; ceteris velle peritium: Vt in exemplis relatis de concubina & de restitutione alieni est manifestum.

5 Nota tamen primò, te non peccare mortaliter, quoties Iuramento absque necessitate veris; si illo veris cum plena aduerterentia veritatis & iustitiae. Quod fieri potest non obstante supradicta prava consuetudine. Sed tali Iuramento solum deficit iudicium. Ergo solum peccatum veniale esse potest. Et ita affirmat Suarez illo lib. 3. cap. 6. num. 6. & 7. Valent. d. disp. 6. quest. 7. punct. 3. circa finem. Sanch. cum aliis lib. 3. cap. 5. num. 20.

Nota secundo; si ob consuetudinem supradictam pravam aliquando iures falsum sine aduerterentia sufficiente ad peccatum mortale; tale Iuramentum, esto ex illa prava consuetudine oriatur, non est in se peccatum mortale, sed solum erit mortale in voluntate, quam habes non remouendi consuetudinem. Sic pluribus relatis firmat Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 7. à num. 3. Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 5. à num. 28. Ratio ea est: quia illud Iuramentum, vt in se esset peccatum mortale, debebat esse voluntarium directè, vel indirectè. At neque directè, neque indirectè est voluntarium. Non directè, vt supponitur, neque indirectè; quia ad indirectè voluntarium debebas habere potestatem, illud vitandi, cum de facto non vitas. At cum iuras inaduertenter, non potes Iuramentum vitare. Ergo non est tibi voluntarium, neque directè, neque indirectè. Quapropter solum in causa, nempe in consuetudine consistebatur illa Iuramenta voluntaria. Sicut censetur voluntaria pollutio in somnis cui causam dedisti in vigilia, aut homicidium in ebrietate factum; quod antea potuisti præcauere. Quorum tota culpa & demeritum apud Deum fuit in appositione causæ. Nam siue sequatur pollutio siue non; eandem peccatam, & demeritum habes apud Deum. Quia tota malitia in appositione causæ sita fuit. Sic in præsentè de Iuramento facto sine libertate philosophandum est.

6 Sed inquires differendane est tibi absolutio, si hac prava iurandi consuetudine affectus sis; tamen si proponas firmiter te emendaturum, vt aliquibus diebus attentius inuigiles?

Respondent plures Doctores si semel, aut bis falsus fueris hanc consuetudinem, te posse, & debere absolui; secus si sapius; sed tunc differendam esse absolutionem, vt de proposito confiter. Sic Medina lib. 1. summa cap. 14. Ludou. Lopez. 1. p. cap. 25. colum. antepenult. vers. Postremo dicemus, Man. 1. tom. summ. cap. 192. num. 11. in 2. edit. Et de consilio differendam esse absolutionem docet Sayro in claus. Reg. lib. 5. cap. 5. num. 8. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 8. fin. Verum mihi probabilis est, quod tradit Sanchez loquens de consueto blasphemat. lib. 2. in Decal. cap. 32. num. 45. Inquit etiam si nunquam admonitus fuisti, vt te corrigeres; aut si admonitus apposuisti aliquid studij & laboris ad eam consuetudinem extirpandam, debes statim absolui. Quia si admonitus non fuisti non es in tanta culpa. Si autem post admonitionem aliquantulum laborasti pro emendatione; iam ex parte tua aliquid fecisti, est differatur absolutio, forte eadet animus, & a confessione detentus in peius laborabis. Secundo (inquit Sanchez) quando nullam curam apposuisti ad emendandam, & admonitus fuisti sæpe in aliis confessionibus; adhuc te posse in rigore statim absolui, si verè doleas de præteritis, & de futuris emendationem proponas. Quia ob peccata, quæ non pendent ex occasione extrinseca, sed ex fragilitate peccatoris, non est differenda necessitas absolutio penitenti. Quia eo ipso quo de peccatis dolet, remouet omnem occasionem & periculum horum peccatorum. Quod periculum siue erat in prava voluntate, & affectu ea te potiendi. His consilio autem poterit sacerdos, tibi absolutionem differe, si iudicat dilationem profuturam. Quod non est facile iudicandum; nisi casu; quo illis Iuramentis graue scandalum præberes. Consentit iis Bonacina tom. 2. disp. 4. q. 1. de Iuramento; punct. 3. fine.

7 Secundo inquires: an sit conueniens tibi imponere aliquam penam si forte reincideris? Verbi gratia ieiunium aliquod, elemosinam, orationem breuem, vel confessionem frequentem, & an tenearis illam exequi?

Respondeo quoad conuenientiam attinget, id est conuenientissimum. Quoad obligationem, Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 8. num. 7. affirmat, & debere confessarium aliquod ex supradictis remediis tibi applicare, & te obligatum esse, illud acceptare, & exequi. Sed hanc sententiam rationem non adducit. Contrarium defendit Sanch. lib. 3. in Decal. cap. 5. num. 17. cum Soto de Iuramento ab usu cap. 12. Nempe te obligatum non esse acceptare penam illam. Mouetur. Quia aliis peccatis

id imponi nequit; neque iure aliquo probatur id speciale esse in hac consuetudine.

Ceterum distinguendum est. Si in penitentiam medicinalem Iuramentorum; quæ audita sunt in confessione, aliquod ex supradictis remediis tibi confessor iniungat, absque debito teneris illud exequi. Quia penitentiam a confessore iniunctam tenetur penitens acceptare, & exequi, Iuxta Tridentin. sess. 14. c. 4. & multis relatis docet Suar. tom. 4. in 3. p. disp. num. 1. conclus. 1. Verum hæc penitentia absolute est iniungenda non dependentes à peccato futuro. Alias in tua voluntate situm esset nullam penitentiam habere. Quapropter si sub conditione reincidentia imponatur; eo solo casu teneris illud remedium exequi: quando alio non veris ad extirpandam pravam consuetudinem. Si enim aliis remediis veris, cessat obligatio vtendi medio a confessore designato. Siquidem illud, neque vt iudex, neque vt medicus imponit: Cum non sit iudex, & medicus peccatorum committendorum, sed confessorum; ac proinde sub conditione peccati futuri applicare medicinam non potest, quam tu aliis obligatus non sis accipere, ad præcauenda futura peccata.

P V N C T V M X.

Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad iurandum, quem tamen existimas esse peccaturum, vel per falsos Deos iuraturum.

S V M M A R I V M.

- 1 Inducere aliquem ad falsè iurandum, vel ad iurandum quod nulla ratione licite præstare potest, peccatum est graue.
- 2 Nunquam esse licitum, inducere aliquem ad resistendum falsitatiem, tametsi resistis falsitatem non cognoscat.
- 3 Cum tibi dubium est, an alius peccaturus sit, vel per falsos Deos iuraturus, exigere potes Iuramentum.
- 4 Nulla causa intercedente illicitum est petere Iuramentum ab eo, quem credis male iuraturum.
- 5 Quid si ipse paratus sit? Sanchez censet esse solum peccatum veniale in iuratio per falsos Deos, factis in peccaturum.
- 6 In utroque est idem dicendum.
- 7 Concluditur esse mortale absque causa petere Iuramentum à male iuraturum.
- 8 Quid sentiant Doctores stante iusta causa.
- 9 Resoluitur esse licitum.
- 10 An liceat petere Iuramentum à determinato male iuratur, sub hac forma; iura esto male iures? Concedit Sanchez. Oppositum esse verius.
- 11 Idem est dicendum de petitione Iuramenti ab eo, quem credis violaturum.
- 12 Non debent confessarii regulariter exigere Iuramenta à penitentibus absintendi à criminibus.

Aliqua sunt in hac parte certa: alia sub controuersia. Primo certum est in nullo casu quantumvis vergeat tibi licere posse inducere aliquem ad falso iurandum; vel ad iurandum per falsos Deos. Quia cum hæc sit intrinsece mala, ex nulla ratione honestari potest eorum petitio, & inductio. Sic omnes Doctores. Idem est dicendum, si peteres Iuramentum ab eo, qui nulla ratione licite præstare potest, quia peteres Iuramentum iniquum. Hoc autem contingeret in eo, qui veri Dei, per quem est iurandum, ignorantiam haberet. Quia inuincibiliter verum Deum ignorans nequit Iuramentum licitum præstare. Sed hoc raro vel nunquam potest contingere in petitione Iuramenti à Christianis facta. Nam eo ipso paganiis notitia sufficiens datur alterius Dei per quem Christiani iurant, vt te informare possint per quem debent iurare, & cum nulla facta diligentia se ad iurandum per falsos Deos determinare, conuincuntur liberè se ad malum Iuramentum determinare, & Iuramentum bonum illis esse possibile. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 9. lib. 3. de Iuram. cap. 13. n. 5. & 6. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 32.

2 Secundo certum est, te nunquam posse alium inducere ad restitutionem falsi; tamen si iurans falsitatem non cognoscat. Casus est frequenter contingens in Vniuersitatibus. Vt enim probare cursum, nempe lectionibus adit ille promissioni anni parte, Petrus; qui restitaturus est, existimat verum esse: Tu verò seisse falsum. Quia pluribus lectionibus defuisti; nequaquam poteris Petrum ad restituendum inducere; non solum qua parte iuisti, & malitiose cursum probare, & gradu doctrinæ contra Vniuersitatis statuta vis insigniri; sed quatenus es cooperator & causa illius peccati. Nam licet illud falsum Iuramentum in Petro iurante non

fit formaliter perjurium, quia falsitatem non cognoscit, tibi tamen imputatur. Quia voluntarium est. Ex virtute namque religionis abstinere à Iuramento falso, siue illud facias per teipsum, siue per alium. Sic Azor. 1. p. institut. moral. lib. 11. cap. 11. q. 2. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 18. num. 8. Sanchez lib. 5. in Decalog. cap. 8. num. 19. Bonacina tom. 2. disput. 4. quæst. 1. punct. 11. circa finem.

3 Tercio certum est: Quoties tibi mortaliter non conflet alium esse falso iuratum, vel iuratum per falsos Deos, potes ab eo Iuramentum exigere. Quia in casu dubio de nemine est delictum præsumendum. Aliàs fore nunquam liceret ab alio Iuramentum petere. Sic alius reclaris Suar. dicens contrarium esse improbabile lib. 3. cap. 14. n. 9. Sanchez lib. 3. c. 8. n. 9. Bonacina disp. 4. quæst. 1. punct. 11. circa finem.

4 Quarto, certum est nulla legitima causa intercedente illicitum esse petere Iuramentum ab eo, quem scis falso iuratum, vel iuratum per falsos Deos, si paratus non sit iurare. Sic Suar. lib. 3. de Iuramento cap. 14. num. 14. in fine. Sanchez pluribus reclaris lib. 3. cap. 8. num. 5. & 6. & 24. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 10. num. 49. Bonacina disp. 4. q. 1. punct. 11. num. 2. vers. 3. Reginaldus pract. lib. num. 76. Molina tom. 2. de iustitia disp. 335. conclus. 4. & alij. Probaturque manifestè Textus in cap. illo qui. Et cap. qui exigit 22. quæst. 5. Ratio est. Nam lege charitatis tenetis proximo occasionem ruinæ non offerre. At cum imparatum inducis ad actum qui malus futurus est, verè proximo apponis occasionem ruinæ. Peccas ergo contra charitatem. Deinde ex virtute religionis obligaris ne peturium causas etiam indirectè. At si abique vlla causa imparatum inducis ad iurandum, quem scis falso iuratum, vel per falsos Deos, causa es huius iniqui Iuramenti. Peccas ergo grauius iis positus.

5 Prima difficultas est. Si ipse paratus sit iurare falsum quando sibi fuerit Iuramentum expostulatum (quod facile de nemine præsumi potest) vel paratus est iurare per falsos Deos quando sibi Iuramentum expostuletur. An inquam abique vlla causa ab hoc sic parato possis Iuramentum expostulare; quin peccatum mortale contra religionem committas? Nam de peccato veniali nulla est dubitatio cum omittas petatur Iuramentum.

Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 23. Censet probabile esse solam culpam venialem inuenire in petitione Iuramenti ab eo, qui per falsos Deos est iuratus, secus verò eodem. cap. 8. num. 6. in fine Dixit contingere in petitione Iuramenti à parato falsum iurare. Rationem differentiam appositus quia in petitione Iuramenti à iurato per falsos Deos regulariter adest necessitas, vel vtilitas; secus in petitione Iuramenti ab eo, qui falso est iuratus. Quod vero falsum culpa venialis intercedat in tali Iuramenti petitione, probat: quia plures grauiissimi Doctores sentiunt, quos ipse refert. num. 23. solum esse culpam venialem, petere abique necessitate mutuum ab usurario parato, & Sacramento iuramentum administrationem à peccatore ministro parato cum concedere. Sed eadem prolixus ratio videretur esse in petitione Iuramenti à parato iurare per falsos Deos. Ergo talis petitio solum est culpa venialis. Secundo probat. Quia leuis necessitas excusat in petente à petitione huius Iuramenti. Sed præceptis sub mortali obligantibus non tam leuis causa excusare solet. Ergo indicium est, solum esse obligationem sub veniali. Tercio. Quia sic potens non licitam peti, & quam alius facile prestare poterit. Ergo non debet censeri offerre proximo causam ruinæ; sed illam ipse sibi accipere.

6 Cæterum in hac difficultate censo idem esse dicendum de petitione Iuramenti ab eo, qui falso est iuratus, vel ab eo qui iuratus est per falsos Deos, si in vtroque casu nulla sit honesta causa petendi, & cognoscis vtrumque ad sic iurandum esse paratum. Quia in vtroque casu idem licitum directè petis, & quod ipsi facile præstare possunt. Si igitur in petitione Iuramenti ab eo, qui iuratus est per falsos Deos, non censuris mortaliter peccare; neque etiam censendus es in petitione Iuramenti ab eo, qui falsum est iuratus. Nam verum Iuramentum per falsos Deos æquè malum est, & fortè peius, quam Iuramentum falsum per Deum verum. Quod autem in petitione Iuramenti ab Ehrnico regulariter aliqua vtilitas interueniat, sicut in petitione mutui ab usurario, quæ tamen regulariter non interuenit in petitione Iuramenti à peccatore iurato in causa esse non potest; vt quando de facto in vtraque Iuramenti petitione nulla causa honesta intercedat, idem non fit dicendum, si de facto Iuramentum petatur.

7 Quapropter mihi certum est in omnibus supradictis casibus peccatum lethale esse, si abique aliqua honesta causa Iuramentum, mutuum, vel Sacramentum à male administrato petatur. Quia non satis percipio, quomodo ex charitate proximi grauius non obligetis peccatum proximi graue vitare, si abique vilo tuo incommodo possis. Est tamen magna differentia in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti per falsos Deos, à petitione Iuramenti à iurato falsum, quod in petitione Iuramenti à falsum iuratum, raro est honesta causa

Ter. de Castro Sum. Mor. Pars III.

petendi. Econtra in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti veri per falsos Deos raro deficit causa, vt ex dicendis amplius constabit.

8 Secunda difficultas est, an stante aliqua legitima causa petendi Iuramentum à peccatore vel iurato per falsos Deos, possis abique vilo peccato id petere?

Plures Doctores censent id licitum esse in iudicio. At extra solum in iurato per falsos Deos, non in peccatore. Sic docent plures Doctores relati à Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. n. 5. & seq. quos sequitur Basilius Legion. lib. 5. de matrim. cap. 18. §. 8. num. 58. & num. 60. 61. & 62. Mouentur ex sent. Aug. relati in cap. illo qui. Et qui exigit 22. quæst. 5. Vbi absolute affirmat eum qui cogit alium ad iurandum quem scit falso iuratum, peccare, & peiorum esse homicida. Quod saltem de eo, qui extra iudicium cogit iurare intelligendum est. Deinde inter has Iuramentorum petitiones est magna differentia. Nam in iudiciali petitione, & in petitione Iuramenti veri, quod est per falsos Deos præstandum, semper est aliquid bonum quod petatur. At in petitione extrajudiciali Iuramenti ab eo qui falso est iuratus nullum bonum apparet, cum non sit petitis confirmatio, sed potius illius destructio, & finis Iuramenti euersio. Ergo nullo modo licita esse potest.

9 Cæterum dicendum est stante honesta causa petendi Iuramentum, semper licitum esse petere ab eo, quem scis esse peccatum, vel per falsos Deos iuratum, siue in iudicio petas, siue extra docent post alios plures quos referunt Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 10. num. 49. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 3. cap. 13. num. 3. & cap. 14. num. 16. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. à num. 2. practice num. 7. 10. & seq. Reginaldus lib. 18. num. 76. Bonacina. num. 2. disp. 4. quæst. 1. punct. 11. n. 1. Ratio est: Quia in petitione Iuramenti absolute nihil mali inuoluitur cum possit optime fieri. Quod autem alius falso iuret, vel per falsos Deos, non tibi petenti, sed tuæ malitiæ tribuendum est quam tu impedire non tenentis cum tuo detrimento. Quod verò hoc detrimentum sequi possit nisi Iuramentum petas à peccatore vel per falsos Deos iurato constat. Tum in iudice, tum in actore, tum in priuata persona. In iudice constat, nam siue procedat ad petitionem partis, siue ex officio via inquisitionis examinare testes, & reum potest tamen sciri falso iuratos. In actore sæpè sua interest Iuramentum à peccatore exigere. Quia alia via non potest licet finire, fraudes detegere, fidem aduersarij infirmare. Denique priuata personæ sæpè detrimentum contingit, nisi Iuramentum petat ab eo, quem scit falso iuratum, vt si reum familiarium alicuius principis administrator exillas, & nisi exigas iuramentum à colonis fortè negligentia argueris, poteris ab eis iuramentum exigere; tamen scias peccaturos, item si tua interest alterius fidem infirmare, aut fraudem aliquam detegere. Et hoc Iuramento falso obtineatur, petere potes Iuramentum; tamen scias falsum futurum esse. Et in Iuramento promissorio res est magis clara, sæpè enim tua interest firmare contractum, & promissum: tamen scias promittentem neque habere animum implendi, neque postea executurum. Quia virtute Iuramenti efficacius ad executionem compelles. Regulari ergo generalis sit, ad licitam petitionem Iuramenti ab eo, quem scis falso iuratum, vel iuratum per falsos Deos, nihil aliud requiri, nisi quod ex honesta causa & vili arbitrio prudentis petenti, & ex alia parte petatur Iuramentum absolute, non tamen ea intentione aut conditione vel falsum iuratur. Quod exemplo petitionis mutui ab usurario, & Sacramento à ministro peccatore est manifestum.

Neque argumentum in contrarium vrger. Fateor inquam in Iuramento falso, quatenus falsum est, nullum bonum esse, eaque de causa vt tale neque in iudicio, neque extra exigatur. At sicut in iudicio illud Iuramentum, quod falsum est, plures trahit vtilitates, ita contingere potest in Iuramento extra iudicium vt probatum est: ac proinde in vtroque casu exigi potest legitima causa intercedente.

10 Sed quid si scias alium, ad iurandum falso determinatum esse, vel determinatum esse ad iurandum per falsos Deos, neque alia via iurare velle, poterisne eius Iuramentum expostulare dicens, iura mihi esto falso iures, vel per falsos Deos?

Respondet Sanchez lib. 3. in Decal. c. 8. n. 27. sibi esse probabilius, id licitum esse. Mouetur argumento ducto à petitione mutui ab usurario parato, quem iurare potes ad mutuum sub vfuris quando alia via in mutuum obtineri non potes. Quia in hac petitione non petis actionem dantis mutuum sub vfuris, quatenus ab eo procedit, sed petis mutuum quod licite fieri potest. Cum autem dicis sub vfuris: est permittit: facti que hunc sensum da mihi mutuum, & quia certus sum, te non esse datum nisi sub vfuris, vfuras promitto. Sic (inquit) est dicendum in petitione Iuramenti ab eo, quem scis nolle iurare, nisi falso, vel per falsos Deos, potes inquam petere Iuramentum, esto inique præstandum sit. Quia iniquitas non expostulatur, sed permittitur.

B 2

Cæterum

Ceterum mihi probabilis est, nequaquam hunc modum petendi honestari posse in Iuramento. Nam ex illa petitione conuinceris te petere Iuramentum, non absolute, sed esto sit iniquitate vestitum. Sed Iuramentum iniquitate vestitum iniquum est, ergo illa est petitio iniqua. Neque est simile de mutuo. Nam concessio mutui & petitio vsurarum sunt res distinctae, ac proinde poteris mutui concessionem petere & vsurarum petitionem permittere. At Iuramenti falsitas vel iniquitas ab ipso Iuramento non distinguitur. Non igitur dari potest illius Iuramenti petitio, quae simul non sit petitio falsitatis, vel iniquitatis. Adde cum petis ab vsuario mutuum sub vsuris, non petis ut vsuarius vsuras recipiat (id enim tibi molestum est, & contrarium velis,) sed petis mutuum & vsurarum dationem promittis, sed mutui petitio, & vsurarum concessio in se mala non est. Ergo fieri potest. Secus vero est in petitione Iuramenti sub illa expressione, esto falsum, & iniquum sit. Quia illa petitio non sinit in Iuramento praecise, sed desinit ad Iuramentum quodcumque tamen sit falsum, & iniquum. Est igitur iniqua petitio. Sic Valens 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 3. vers. aduertendum. Salon. 8. 7. punct. 87. art. 4. controuers. 2. sine.

11 Tertia difficultas est: ad sit in Iuramento promissorium ab eo, quem creditur violaturum? Respondeo idem esse dicendum, ac in Iuramento allegatorio, nempe si moraliter certitudine tibi constat esse violaturum, non poteris exigere nisi tibi necessaria, & vtilis sit tibi petitio, ob rationem saepe dictam. Quia lege charitatis teneris cauere proximi peccatum, quoties commodè possis. Sic expressè Suarez tom. 2. de Relig. lib. 3. de Iuram. cap. 14. num. 18. Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 8. num. 8.

12 Ex hac doctrina inferunt graues Doctores, imprudenter agere confessarios exigentes à suis penitentibus Iuramenta, vel votum desistendi ab aliquo crimine. Quia eos transgressionis periculo exponunt, & saepe suppetunt alia remedia. Fauetque textus in cap. clericos, de cohabit. Cleric. & Mulier. Vbi cauetur ne Iuramentum petatur à clericis de dimittendis concubinis ob periculum violationis; & quia aliis remedijs iuari possunt. Sic Sayro in Clau Regia lib. 5. cap. 5. num. 3. Grass. 2. p. decis. lib. 2. cap. 4. num. 11. sine. Nauarrus cap. 26. num. 25. Suarez lib. 3. de Iuramento cap. 14. num. 18. Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 8. & alij. Sed in his prudentia opus est. Nam esto timeatur sic iurantes aliquando Iuramentum violaturos; si tamen praesumitur illius vinculum eos à peccatorum frequentia detenturum, non videtur consilium imprudens, quod daretur de tali Iuramento praestando. Aliàs si omnia haec Iuramenta, & vota imprudenter fierent, nulla examinata causa dispensari possent. Regulariter tamen superior doctrina est verissima & omnino sequenda.

Insuper addit Sanchez illo cap. 8. num. 8. sine, non esse consilium bonum, si confessarij iurare vel promittere faciant penitentes aliquam penam subeundam si reiciiderint, ob eundem periculum transgressionem. Sed contrarium mihi placet cum Nauarro cap. 26. num. 25. Quia non est idem periculum transgressionis. Non enim qui Iuramentum non fornicandi violaret, eo ipso violaret Iuramentum de peccata subeunda. Quia in fornicationem rapitur ob inordinatum affectum. Secus in penam. Neque alia via aptiori affuerit peccatis vii possunt ad extirpandam prauam consuetudinem, quam si sibi imponant aliquam penam moderatam subire, quoties reiciiderint.

PUNCTVM XI.

Quae poenae sint impositae periuro.

SUMMARIVM.

- 1 Qualiter periuro poena infamiae imponatur.
- 2 Nullus periurus priuatur beneficijs acquisitis, at venit priuandus per sententiam, priuatur tamen beneficijs acquirendis periurus infamiae infamiae iuris.
- 3 Iure regio violans Iuramentum promissorium (excepto Iuramento extorto per iniuriam) omnia bona amittit.
- 4 Testis falsum deponens in iudicio reus falsi efficitur.
- 5 Periurus à testificando repellitur.
- 6 Quale debeat esse hoc perurium?

VARIANT Doctores, & satis confusè loquuntur. Eorum placitis omisiss, ut cum distinctione procedamus. Aduerte sermonem esse de poenis ob perurium in iudicio, vel extra impositis ipso iure; vel per sententiam imponendis.

1 Dicendum ergo est, poenam infamiae ciuili (quaeque infamia propria est, & semel contracta aboleri non potest absque dispensatione superioris) nullus periurus contrahit, nisi

foedus & humanum pactum iuramento firmatum viol. utri, & de eius crimine lata fuerit sententia. Sic videtur decidi in leg. si quis maior 41. Cod. de transgressionibus in iudicio cap. infames 6. q. 1. ibi. Infames sunt, quos saeculi leges infames pronuntiant. At solum perurium promissorium circa contractum infamiam irrogat iuxta supradict. leg. si quis, ergo hoc solum perurium iure canonico & ciuili infamiam irrogat. Sic tenent plures, quos refert, & sequitur Couarr. cap. quamuis pactum de pactis, 1. p. §. 7. num. 4. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 14. n. 74. Suarez tom. 2. de Religione, tract. 4. de Iur. lib. 3. cap. 19. num. 15.

Excipe perurium ob non solutas vsuras, quas iurans promiserat; hic enim infamiam non contrahit, & merito; quia iniquè & iniuste ad iurandum compellitur. Sic Fel. in c. testif. mon. num. 21. de testif. Lambert. de iure patronat. 1. p. d. lib. 9. a. 1. & Cou. supra.

Hinc infero propter perurium promissorium Deo factum incurri infamiam. Quia v. dicitur in leg. 2. Cod. de rebus creditis. Iurifurandi contemptra religio factis Deum habet vitiozem: consentiendi relati Doctores.

Infero secundo, ob perurium affectuatum etiam in iudicio non contrahi ipso iure infamiam. Probat lex Lucius Titius, ff. de his qui notantur infamia. Vbi est sermo de testimonio in iudicio. Et licet in cap. v. de tempor. ordinationum, expellatur ab ordine iudicario probatus; vel aliis nototius fuerit, non tamen ipso iure expellitur, sed cauetur expellendus, sicut homicidia, aliisque criminis, quae ibi referuntur perpetrantur. Sic Couarr. Lessius, Suarez, & alij supra.

Aduerendum tamen est, perurium in iudicio, vel extra posse à iudice poena huius infamiae puniri. Siquidem potest puniri ad eius arbitrium; & tunc perurium post sententiam condemnatoriam infamis erit iuxta cap. si quis conuictus 22. q. 5. ibi, secundum legem infamiae notabuntur, & tradit Suarez, d. lib. 3. de Iuramento cap. 19. num. 16.

Dico secundo nullus periurus priuatur ipso iure beneficijs acquisitis, sed priuandus venit per sententiam, priuatur tamen secundum probabiliorum opinionem beneficijs acquirendis periurus infamiae infamiae iuris. Primam partem probat Textus in cap. querelam de iurisdictione, & ibi Gloss. Abbas & alij in c. 2. de rescriptis, quo in loco Felinus, Decius, & Ripa fauerunt hanc opinionem communem esse, idem affirmat Couarr. de pactis 1. p. §. 7. num. 3. Suarez lib. 3. de Iuramento cap. vltim. num. 6. & 22. Gar. 11. p. de benefic. cap. 10. num. 167. Azor. 1. p. lib. 11. cap. 12. q. 9. August. Barbosa allegat. 51. num. 44. Et alij apud ipsos quamuis Rebuffus cum alijs tractat. de pacific. possess. num. 223. Contrarium sentiat, nullo tamen iure fundatur. Secundum partem conclusionis nempe perurium declaratum per sententiam esse priuatum beneficijs obtinendis, ita ut si ei fiat collatio, nulla sit. Tenet expressè Rebuffus supra num. 221. & Couarr. d. 1. p. de pactis, §. 7. num. 3. in fine. Azor. 1. p. l. 11. c. 12. quaest. 10. Sayro in clau Regia l. 5. c. 9. n. 9. Flaminus l. 4. de resign. q. 3. n. 10. Barbosa 3. p. de potest. Episcopi allegat. 51. num. 45. Imo addit Couarr. supra; periuro infamiae infamiae facti, si fiat collatio virtute litterarum Apostolicarum esse nullam. Quia Pontifex non intercedit sub suis litteris ad beneficia infames & periuros conuictos, cum potius velit clericis virtute, & morum honestate praedictis beneficia conferri.

Dixi secundum probabiliorum sententiam priuatum esse beneficijs obtinendis. Nam videtur esse probabile ipso iure priuatum non esse cum probabile sit collationem beneficij factam in regulari validam esse in foro conscientiae, venietque per sententiam rescindendam, ut tenet Syluester, verbo excommunicationis num. 6. & ut probabile defendit Suarez tom. 5. num. 3. p. disp. 40. tract. 2. num. 35. probatque ex cap. si solus de concessione praebende in 6. Vbi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficij nisi constitit esse irritum & inane, quod contra ipsum factum fuerit. Sed expressè non constat irritam esse collationem beneficij factam irregulari; licet constet prohiberi talem collationem. Ergo neque collatio facta infamiae infamiae iuris irrita erit. Nam infamia quaedam est irregularitas ut constat ex c. infamiae 6. q. 1. & colligitur ex penultima regula iuris in 6. ibi. Infamibus poena una poenatur dignitatum, & defendit Suarez. cum communi sententia supra, d. sp. 48. sectione 2. num. 1. & 2. Si ergo irregulari collatio beneficij facta valida est; à fortiori valebit infamiae facta. In foro tamen externo nunquam valebit; imperatque potest beneficium ut vacans propter infamiam. Ut expressè notauit Suarez, illo 5. tomo in 3. parte disput. 40. sect. 2. num. 35. in fine & est communis sententia.

3 Dico tertio iure Regio violans Iuramentum promissorium (excepto Iuramento per iniuriam extorto) omnia bona amittit; eaque filico Regis adiudicantur. Intelligit post sententiam criminis. Habetur expressè lege i. tit. 6. lib. 8. ordinationum, & notauit Couarr. de pactis 1. parte §. 7. numer. 4. in fine. Iure ciuili praeter infamiam poenam contractus debet

debet solvere perituras, & actionem, omnemque conventionis commodum amittere. Sic alius relatis Couarr. *supra*. Et probatur ex *d. lege si quis maior, Codice de transactionibus*. Si vero perituras fuerit asseritorum, puniri debet pena criminis felonatus; eaque de causa perituras ad tempus exulat. Vt constat ex lege *vltima ff. de crimine felonatus*.

4 Dico quarto, testis falsum testimonium in iudicio dicens, vel veritatem negans, ex quo proximo damnum prouenit, falsi reus efficitur, vt eleganter probat Couarruias de *partu illa l. p. s. 7. num. 5.* & multis relatis tradit Farinacius *praxi 2. parte quest. 67. num. 20.* Augult. Barbosa *3. parte de potestate Episcopi allegat. 51. num. 24.* Puniri debent constituta contra eum accusatione, vt clericus sit, de positione & reclusionione in monasterium, vt ibi penitentiam agat iuxta *cap. si Episcopus 50. distinctione*. Et de pena depositionis habetur expressè, *cap. Presbyter 81. distinctione*, & in capite cum non ab homine, de iudiciis. Quod vero hæc depositio possit esse perpetua, probat *supradictum caput si Episcopus, & cap. peruenit de falsis iuribus*. Vt autem à iudice depositio perpetua imponatur, grauissimum debet esse perituras, & satis proximo nocuum, vt rectè affirmat Suarez *como 2. de Religione tractatu 4. lib. 3. cap. 20. num. 20.* Si vero perituras testis faculatus sit, & liber, puniri debet pena deportationis, & omnia eius bona publicari, si feruus morti est tradendus, habetur, *lege 1. s. vlt. ff. de falsis. & lege 13. titul. 8. lib. 2. fori*. Quod si in causa capitali falsum dixerit aduersus reum, puniendus est eadem pena, qua reus puniretur, si criminis convictus foret. Ita expressè multis citatis Couarruias de *falsis 1. parte §. 7. num. 6.* probatque eleganter *lex 81. Tauri*. Verum si iudex circa accusationem testem de falsitate conuincat, non ordinaria pena, sed arbitraria puniri debet. Probaturque *lex vltima tit. 16. partia 3. conlente Couarruias supra*. Præterea in *lege 3. tit. de falsis lib. 4. fori*, caueatur. Vt testi falsum dicenti testimonium in quacumque causa, siue criminali, siue civili extrahatur quinta pars denarium, quam legem, ait Couarr. *num. 6.* in praxi esse admissam, siue iud. x ex officio procedat; siue ad accusationem alicuius. Qui vero ad dicendum falsum testimonium, alium induerit, vel dono, numerum, vel corruptur eadem pena falsi testis puniri debet. Vt habetur *leg. 1. titul. de falsitate. & lege 1. regia titul. 7. partia 7.* Quod tamen intelligo, si effectus sit subleuatus. Hoc est, si de facto factum iuratur inductus. Non tamen obinde causam amittere. Siquidem i. tantum ius litis, & causæ perdit, qui factum committit circa acta causæ, non qui circa testes ipsos, aliave instrumenta, quæ ad causæ acta non pertinent. Sic Couarr. de *partu, l. parte §. 7. num. 6.* circa finem cum Barolo, Alexandro. Iafon. Decio & aliis, probatque ex *lege in fraudem §. quartus ff. de iure fidei*.

5 Dico quinto, Vltra dictas penas, potissima periturius pena est reputa à testificando in iudicio. Sic habetur *cap. quicumque 6. quest. 1. ibi*. Forum testimonium infirmetur & *cap. non potest 2. quest. 7. & in capite testimonium de rebus*. Dicitur esse repellendum, etiam emendatus sit: Ratio est. Quia ex quo semel quis peccauit, præsumitur semper peccatorus. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib. 3. de Iuramento cap. 3. num. 5. & omnes*. Non tamen ipse perituras tenetur se abstinere. Quia nulli est cautum. Nam licet in *cap. paruulus 22. q. 5.* Dicitur, qui semel peccatorus fuerit, nec testis sit post hoc, neque ad Sacramentum accedat, neque in sua causa, vel alterius iurator existat, non inde inferatur esse ipso iure repulsum; sed debere repelli. Vt tradit Suarez *loco allegato*. Vnde si de facto admittatur, eius testimonium non est irritum, quouique per sententiam repellatur, & inhabilis ad testificandum declaretur.

6 Sed inquires quale perituras debet esse, ob quod perituras repelli potest à testificando in iudicio? Respondet Syluest. verbo *Iuramentum 2. q. 3. Azor. como 1. instit. moral. lib. 11. cap. 11. q. 6. Valencia, 2. 2. disp. 6. q. 7. punct. 2. dist. 3. col. 4.* sufficere perituras notorium notorietate facti, in quo euident sit dixisse aliquem verba iurandi falso cum vera deliberatione, & cognitione. Suarez *verò lib. 3. de Iuramento, cap. 20. num. 20.* Affirmat sufficere perituras in iudicio, vel in solemnibus pacto & promissione, vel certè publicam infamiam, quod talis homo solet peccare. Ratio esse potest. Quia in dictis textibus non signatur perituras ob quod perituras debeat repelli. Cum ergo perituras notorium notorietate facti grauissimum sit; debet hunc effectum habere. Verum Sanchez *lib. 3. de Iuramento cap. 7. n. 5.* censet non satis esse, quod ibet perituras ad repellendum perituras à testimonio ferendo, sed debere perituras de illo perituras conuincit, & in iudicio damnari; & ex alia parte non debet esse perituras iniuria vel metu extortum. aut reo in iudicio de propria causa commissum. Cuius sententia sunt Archidiaconus, Sotus, Arag. Tabiena & alij ab eodem Sanchez relati.

Ego verò dicendum existimo, necessariò requiri, & sufficere perituras absque iniuria extortum sed proximo nocuum in iudicio probatum; tamen de illo lata non sit sententia. *Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars 11.*

Nam licet perituras vsque condemnatur non sit infamis infamia iuris, est tamen facti; ob quam infamiam, si à perituras oratur, à testificatione repellitur in omni causa, vt diximus hæc dispositione *punct. 3.* & videtur expressè tradi illo *capite testimonium rebus*, ibi. Si verò de crimine sit emendatus vt cum non comiterur infamia non est in causa ciuili; vel etiam cum de crimine ciuilitèr agitur (præterquam pro reatu perituri) repellendus. Et ergo propter perituras probatum etiam cum non comiterur infamia, quod idem est, ac si dicatur; etiam emendatus non sit; à testimonio in causa ciuili, vel etiam dom de crimine ciuilitèr agitur, & à fortiori si criminaliter agatur, repellendum. Tandem aduerte quando in *cap. paruuli*, interdicitur perituras etiam in sua causa ad iurandum admitti, intelligi debere, de Iuramento purgationis, ita vt à suspitione contra se orta nequeat se proprio Iuramento purgare. Item intelligi debere de omni Iuramento sibi vtili; scilicet de oneroso, vt est Iuramentum calumnia & fidelitatis. Ita tradit Glossa in *d. e. paruuli 22. q. 5. Suar. lib. 3. de Iuramento c. 20. num. 5. Sanchez lib. 3. cap. 3. num. 5.*

DISPUTATIO II.

De Iuramenti promissorij Obligatione & Firmitate.

PUNCTVM I.

Qualis & quanta sit Iuramenti promissorij obligatio.

SVMMARIVM.

- 1 In Iuramento promissorio, & obligatio voti & Iuramenti sepe reperitur, & quando hoc contingat.
- 2 In promissionibus humanis iuratis obligatio iustitia non nascitur ex vi Iuramenti.
- 3 In Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, esto regulariter votum intercedat, aliquando cessare votum potest.
- 4 Quoties Iuramentum cum promissione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, & relictionis & iustitia.
- 5 An sit maior obligatio Iuramenti quam voti.

1 LIQUANDO in Iuramento promissorio reperitur obligatio voti simul cum Iuramento; aliquando cessat hæc voti obligatio. Si enim Iuramentum constituit promissionem Deo factam in tali Iuramento est obligatio voti, & Iuramenti. Vt si sub Iuramento promittas Deo castitatem vel religionis ingressum, hæc promissio iurata & obligationem voti & Iuramenti habet. Vna enim obligatio ab alia est distincta. Potes namque promittere Deo castitatem absque Iuramento, & ex tali promissione, obligatione voti, non Iuramenti tenebris. Si autem hanc promissionem Iuramento firmes, vinculum Iuramenti addis. Sunt igitur hæc vincula distincta & compatible. Aliquando vero in Iuramento cessat obligatio voti, vt contingit in omnibus promissionibus homini factis Iuramento confirmatis, in quibus sola obligatio Iuramenti, non voti reperitur, in his omnes conueniant.

2 An verò in his promissionibus iuratis obligatio iustitiæ insit? Breuiter respondeo, ex vi & natura Iuramenti non induci; induci autem ex vi promissionis, quoties Iuramentum promissioni aliâ valde adicitur, vel ex iuris dispositione, si factum Iuramento promissio aliâ inualida firma reddatur. Ratio est manifesta. Quia Iuramentum ex natura sua solum habet diuino testimonio rem præsentem vel futuram confirmare. Ergo solum inducit religionis obligationem, non iustitiæ. Aliâ si vi sua obligationem iustitiæ induceret in omnibus Iuramentis eam haberet, tamen dolo & fraude essent extorta. Siquidem in ipsis est vera & adæquata ratio Iuramenti, illi tunc obligatio. Restat ergo vt solum ex promissione cui adicitur Iuramentum, vel ex iuris dispositione hæc obligatio iustitiæ in promissionibus homini factis, & Iuramento confirmatis nascatur. Et ita tenent alij relatis Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento, c. 23. n. 23. Thom. Sanchez, lib. 3. summa cap. 12. num. 3. Basilius Legionensis lib. 12. de sponsalibus cap. 8. n. 5.* optime Vázquez de testamentis *cap. 3. diuisio 2. num. 22. & sequentibus*.

3 Sed est dubium an in Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, semper vinculum voti reperitur.